

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Ε' | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 | 1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1983 | ΑΡΙΘ. 23

Η ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ (29.10-2.11.83)

Οι Προκαθήμενοι τῶν δύο Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν Σερβίας καὶ Ἑλλάδος Μακαριώτατοι κ. Γερμανὸς καὶ κ. Σεραφεὶμ εὐλογοῦν τὸν πιστὸ ὀρθόδοξο σερβικὸ λαὸν ποὺ ὑπερπλήρωσε τὸν Καθεδρικὸ Ἱ. Ναὸ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν ἐστὶ Βελιγράδι καὶ παρακολούθησε τὸ ἀρχιερατικὸ συλλεΐτουργο, ποὺ πραγματοποιήθηκε ἐκεῖ προεξάρχοντος τοῦ Μακ. κ. Σεραφεὶμ τὴν Κυριακὴν 30 Ὀκτωβρίου. Στὸ κέντρο διακρίνονται ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στέφανος καὶ ὁ Παν. Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱ. Συνόδου Ἀρχιμ. π. Τιμόθεος Τριβιζᾶς.

“ΜΙΑ ΠΙΣΤΙΣ,, “ΜΙΑ ΑΓΑΠΗ”, “ΜΙΑ ΨΥΧΗ,, ΚΑΙ “ΜΙΑ ΚΑΡΔΙΑ,,

Τὸ παρὸν φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ἀφιερωμένον εἰς τὴν εἰς Γιουγκοσλαβίαν μετάβασιν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ καὶ τῶν συνοδευόντων αὐτὸν μελῶν τῆς Συνοδικῆς Ἀντιπροσωπείας καὶ στελεχῶν τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πρὸς ἐπίσημον πενθήμερον ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας.

Δι' αὐτὸ εἰς τὰς ἐπομένους σελίδας δημοσιεύονται ἀφ' ἐνὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν κ. Ἱ. Μ. Χατζηφώτη καταρτισθὲν λεπτομερῆς Χρονικὸν τῆς ἐπισκέψεως ταύτης, ἣτις ἐπραγματοποιήθη κατόπιν σχετικῆς ἐπισήμου προσκλήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν Σέρβων κ. Γερμανοῦ, καὶ ἀφ' ἑτέρου Παρατηρήσεις τινὲς καὶ Χρονικά, συναρτώμενα εἴτε πρὸς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπίσκεψιν, εἴτε πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὡς κύριον ἄρθρον τοῦ παρόντος φύλλου καταχωροῦνται ἐπισημάνσεις τινὲς περὶ τῆς σημασίας τῆς ἐπισκέψεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γενομένων ἢ λεχθέντων καὶ ἀκουσθέντων.

Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ἰδιαίτερος, ὅτι ἡ μετάβασις εἰς Γιουγκοσλαβίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῆς Συνοδείας αὐτοῦ ἐντάσσονται εἰς τὸ πλαίσιον τῶν πικνωθεισῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνταλλαγῶν ἐπισκέψεων μεταξὺ τῶν Προκαθημένων ἢ ἄλλων ἡγετικῶν στελεχῶν τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀναβίωσιν τῆς παλαιοχριστιανικῆς πράξεως, καθ' ἣν ὡς ἐξιστορεῖ λ.χ. ὁ Hagrack εἰς τὸ γνωστὸν ἔργον του «Ἱεραποστολή καὶ ἐξάπλωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας» (Λειψία 1924, σελ. 380-382), ἡ σύσφιγξις τῶν πρὸς ἀλλήλας σχέσεων τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν ἐπετυγχάνετο διὰ τῆς προσωπικῆς ἐπαφῆς καὶ τῶν ταξιδίων ἐξεχουστῶν χριστιανικῶν προσωπικοτήτων. Τὰ ὅσα τόσον οἱ φιλοξενούντες, ὅσον καὶ οἱ φιλοξενούμενοι διηγούντο

καὶ ἡ δι' αὐτοψίας καὶ αὐτηκοίας ἀναπτυσσομένη ἐμπειρία τῆς ζωῆς, τῶν ἀγώνων, τῶν προβλημάτων, τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν πνευματικῶν ἐπιτευγμάτων τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν ἀφύπνιζον εἰς αὐτὰς τὸ αἶσθημα τῆς ὁλότητος καὶ τῆς ἐνότητος, ἔφερον ἐγγὺς τοὺς μακρὰν εὐρισκομένους, μετέβαλλον τοὺς ἀγνώστους εἰς γνωστούς, ἐπυροδότουν καὶ ἐζωοποιούν αἰσθήματα ἀδελφικά, ἐσφυρηλάτουν ἀρρήκτους δεσμούς ἀμοιβαίας ἀγάπης καὶ ἐκαλλιέργουν τὴν συνείδησιν, ὅτι, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ Ποιμένι τοῦ Ἐρμά, πάντες οἱ Χριστιανοὶ «μῖαν φρόνησιν ἔσχον καὶ ἕνα νοῦν, καὶ μίαν πίστιν αὐτῶν ἐγένετο καὶ μίαν ἀγάπην» (Παραβ. ΙΧ, 17). Οὕτως, ἵνα χρησιμοποιήσωμεν τὴν γλῶσσαν τοῦ ἐθνικοῦ Κέλσου, ἐπετεύχθη ὅτι οὗτος ἐθεώρει ὡς ἀπραγματοποιήτον ὄνειρον καὶ οὐτοπίαν, δηλαδὴ «εἰς ἕνα συμφρονῆσαι (=νὰ συμφρονήσουν, νὰ ὁμοφρονήσουν) νόμον τοὺς τὴν Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην καὶ Λιβύην... ἄχρι περάτων νενεμημένους» (=μοιρασμένους, κατοικοῦντας) (Ὁριγένους, Κατὰ Κέλσου, VIII, 72). Ὡς ἐτόνιζεν ὁ Εἰρηναῖος, τὴν κοινὴν ὁμολογίαν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως παραλαβοῦσα ἡ Ἐκκλησία, «καίπερ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ διεσπαρμένη, ἐπιμελῶς φυλάσσει, ὡς ἕνα οἶκον οἰκοῦσα. Καὶ ὁμοίως πιστεύει, ὡς μίαν ψυχὴν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσα καρδίαν, καὶ συμφώνως ταῦτα κηρύσσει καὶ διδάσκει καὶ παραδίδωσιν, ὡς ἐν στόμα κεκτημένη καὶ γὰρ αἱ κατὰ κόσμον διάλεκτοι ἀνόμοιαι, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς παραδόσεως μίαν καὶ ἡ αὐτὴ» (Ἐλεγχος ψευδωνύμου γνώσεως, Α, 10,2).

Ἡ ἐνότης αὕτη, ἣτις συμβιβάζεται πρὸς τὴν περὶ τὰ ἐπουσιώδη ποικιλομορφίαν τῶν τοπικῶν ἐθιμικῶν ἰδιοτυπιῶν, ἔλαμψε καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ παρόντι φύλλῳ προβαλλομένη ἐπίσκεψιν. Ὡς διαπιστοῦται ἐκ τῶν ἀνταλλαγεισῶν προσφωνήσεων, αἵτινες ἀναφέρονται ἐν τῷ Χρονικῷ ταύτης καὶ ὡς ἐπεσημάνθη καὶ ἐν τῇ Στήλῃ τῶν Παρατηρήσεων τοῦ

προηγούμενου τεύχους τῆς «Ἐκκλησίας», ἡ νέα ἐπαφή τοῦ Προκαθημένου καὶ ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, τῆς λοιπῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ θεολογικῆς ἡγεσίας αὐτῆς καὶ τῶν ἐκπροσώπων τῆς Πολιτείας τῆς γείτονος καὶ φίλης Γιουγκοσλαβίας ἀπέδειξε διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὅτι οἱ λαοὶ τῶν δύο ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἔχοντες συνείδησιν τῆς κοινῆς κληρονομίας τῶν θησαυρῶν τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος εἶναι καὶ θὰ παραμείνουν ἀδελφικοί. Τοὺς λαοὺς τούτους συνενώνουν ἀναρίθμητα κοινὰ στοιχεῖα:

Διὰ τὴν ἀναφέρωμεν μερικὰ ἐξ αὐτῶν δειγματοληπτικῶς, ἡ αὐτὴ ὀρθόδοξος πίστις· τὸ αὐτὸ βάπτισμα· ἡ κοινὴ λατρευτικὴ παράδοσις· τὸ κοινὸν ποτήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας· ἡ αὐτὴ εὐλάβεια πρὸς τὴν Παναγίαν καὶ τοὺς ἁγίους· αἱ κοινὰ ἅγια καὶ ἱερά ἐκόνες τῶν ναῶν· αἱ αὐταὶ θεμελιώδεις κανονικαὶ διατάξεις· τὰ κοινὰ θρησκευτικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα· τὸ αὐτὸ μοναστικὸν καὶ ἀσκητικὸν ἰδεῶδες· αἱ παραδεδομένα ἀδελφικὰ σχέσεις καὶ πνευματικαὶ ἀνταλλαγαὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῶν δύο χωρῶν· οἱ κοινοὶ ἀγῶνες ὑπὲρ πίστεως· οἱ κοινοὶ τάφοι πολλῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐλευθερίας (λ.χ. Ἑλλήνων ἐν Πιρὸτ καὶ Σέρβων ἐν Κερκύρα)· ἡ πολλαχῶς προβαλλομένη καὶ ποικιλοτρόπως ἐπιβεβαιουμένη ὑπὸ τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν τῶν δύο χωρῶν ἑλληνογιουγκοσλαβικὴ φιλία· ἡ κοινὴ συναίσθησις τῆς ἀνάγκης τῆς — ὑπὸ τὴν ἐνοπιῶν αἰγίδα τοῦ πρώτου τῆ τάξει Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου — ἀπὸ κοινοῦ μαρτυρίας πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ Χριστιανικῇ Οἰκουμένῃ πρὸς προβολὴν τῆς Ὀρθοδοξίας, ἣτις εἶναι ἡ κιβωτὸς καὶ τὸ ταμεῖον τῆς ἀληθείας, ἡ μόνη ἐλπίς σωτηρίας διὰ τὴν παραπαίουσαν ἀνθρωπότητα καὶ ἡ — κατὰ τὴν διακήρυξιν τοῦ Μακ. Πατριάρχου τῶν Σέρβων κ. Γερμανοῦ — «μοναδικὴ ὁδὸς ἡ ἀγούσα πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν εἰρήνην τῆς ἀνθρωπότητος», πάντα ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα δημιουργοῦν, κατὰ τὴν ἐπιγραμματικὴν παλαιότεραν διατύπωσιν τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου, τὸ «ψυχικὸν ὁμοούσιον Ἑλλήνων καὶ Σέρβων».

Ἰδιαίτερος δέον νὰ ἐπισημανθῇ τὸ γε-

γονός, ὅτι κατὰ τὰς ἀνταλλαγείσας ἐπισήμους προπόσεις ἢ προσφωνήσεις ἐξήρθησαν μερικὰ ἐκ τῶν γενεσιουργῶν αἰτίων τῆς ἀδελφικῆς πνευματικῆς σχέσεως καὶ ἐνότητος τῶν δύο λαῶν:

Οὕτως ἐγένετο ἐν πρώτοις μνεῖα τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς ἐλευθερίας τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου καὶ σκαπανέως τοῦ ἑλληνορθοδόξου βυζαντινοῦ κράτους καὶ πολιτισμοῦ Ἀυτοκράτορος καὶ Ἰσαποστόλου Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, τοῦ ὁποῦν ἡ γενέτειρα Νίσσα εὐρίσκεται εἰς τὴν σημερινὴν Γιουγκοσλαβίαν.

Ἐπειτα κατὰ τὰς αὐτὰς προσφωνήσεις ἐγένετο ἐκτεταμένος λόγος δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι κατήρδυσαν τὰς ψυχὰς τῶν προγόνων τῶν σημερινῶν Γιουγκοσλάβων διὰ τῶν ναμάτων τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ ἐμήσαν αὐτοὺς εἰς τὰ πολιτισμικὰ ἀγαθὰ τῆς. Πρόκειται πρὸ πάντων διὰ τοὺς δύο Ἑλληνας Θεσσαλονικεῖς ἁγίους Κύριλλον καὶ Μεθόδιον, οἱ ὅποιοι, ὡς γνωστόν, διέδωκαν εἰς τὸν σλαβικὸν κόσμον ὄχι μόνον τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ὡς καὶ τὸ περιεχόμενον καὶ τὰς μορφὰς τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἑλληνορθόδοξον ἀνθρωπιστικὸν καὶ πολιτιστικὸν ἰδεῶδες, ὅπερ, ὡς τονίζει ὁ Διορνίκ, εἶναι «δημοκρατικὸν καὶ φιλελεύθερον» καὶ «σέβεται τὴν ὄντοτητα ἀτόμων καὶ ἐθνῶν».

Χαρακτηριστικῶς ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῶν Σέρβων κ. Γερμανός, κατὰ τὴν πανηγυρικὴν ἐν Βελιγραδίῳ Θεῖαν Λειτουργίαν, ἐνώπιον πικνοτάτου ἐκκλησιάσματος εἶπεν ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ: «Ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος χαιρετίζομεν ὀλόκληρον τὸν φιλόχριστον ἑλληνικὸν λαόν, ὀλόκληρον τὴν τόσον εἰς ἡμᾶς ἀγαπητὴν καὶ τόσον οἰκείαν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν Ἑλλαδικὴν Ἐκκλησίαν, διότι τὰ τέκνα Αὐτῆς, οἱ Ἅγιοι Θεσσαλονικεῖς ἀδελφοί, οἱ καὶ Ἀπόστολοι τῶν Σλάβων Κύριλλος καὶ Μεθόδιος ἠνεγκαν εἰς ἡμᾶς τὰς ἀληθείας τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ διήνοιξαν τοὺς νοητοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν προπάπων μας καὶ ὠδήγησαν ἡμᾶς εἰς τὸν δρόμον τὸν ἀγοντα εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν. Τὸ ἄσβεστον ἐκεῖνο φῶς, τὸ ὁποῖον οἱ

Ἁγιοι Θεσσαλονικεῖς Ἀδελφοί μᾶς ἔφεραν, ἐφώτιζε διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὰς πνευματικὰς τριβούς τοῦ λαοῦ μας καὶ ἐν τῷ σκότει τῆς ἐπὶ πέντε αἰῶνας δουλείας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν τὸ φῶς τοῦτο καὶ αἱ ἱεραὶ ἡμῶν Μοναὶ ὑπῆρξαν τὰ φωτεινὰ σημεῖα, πέρα τῶν ὁποίων συνεκεντροῦτο ὁ λαὸς καὶ ἀπέκτα νέαν ἰσχύν, ὥστε νὰ δυναθῇ νὰ ἀνθέξῃ πάσας τὰς βασάνους, πάσας τὰς δοκιμασίας καὶ νὰ ἐπαναζήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του».

Καὶ κατὰ τὸ ἐπίσημον γεῦμα, ὅπερ παρέτεθη ἐν τῷ Σερβικῷ Πατριαρχεῖῳ πρὸς τιμὴν τῶν φιλοξενουμένων ἐκκλησιαστικῶν προσωπικότητων τῆς Ἑλλάδος, ὁ Προκαθήμενος τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναφερθῇ ἐκ νέου εἰς δύο ἠδολογημένα ταξίδια τοῦ παρελθόντος, τὰ ὁποῖα ἔσχον μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν Ἐθνικὴν καὶ Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν τῶν Γιουγκοσλάβων ἀδελφῶν μας: «Τὸ πρῶτον ταξίδιον — εἶπεν — ἔκαμαν οἱ Θεσσαλονικεῖς ἀδελφοὶ Κύριλλος καὶ Μεθόδιος μὲ τὸν σκοπὸν καὶ τὴν πρόθεσιν τὰς ἰδικὰς των γνώσεις νὰ μεταφέρουν εἰς τὸν λαὸν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Βορείου Βαλκανικῆς, δηλαδὴ εἰς τὰς περιοχὰς ὅπου ἔζων Σέρβοι. Τὸ δεῦτερον ταξίδιον, γεωγραφικῶς ἀντιθέτου κατευθύνσεως ἐν σχέσει πρὸς τὸ πρῶτον, ὑπῆρξε τὸ ταξίδιον τοῦ νεαροῦ πρίγκιπος Ράστκο Νέμενιτς ἐκ Βορρά πρὸς Νότον, τοῦτέστιν ἐκ τῆς Σερβίας πρὸς τὸ Ἅγιον Ὄρος τοῦ Ἁθῶ... Ἀμφότερα τὰ ταξίδια ἤλλαξαν τὴν πνευματικὴν μορφήν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ εἰς τὴν Σερβίαν. Ἀπὸ τοὺς ἡμιαγρίους τότε λαοὺς, μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἔργων οἱ φωτισμένοι Χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ἔδωκαν εἰς τὸν Χριστιανισμόν μέγαν ἀριθμὸν Ἁγίων, Ἱερῶν Ναῶν καὶ Μοναστηρίων, τῶν ὁποίων ἡ πνευματικὴ ἐπίδρασις ἐγένετο αἰσθητὴ ὡς ζῶσα δύναμις μέχρι τῶν ἡμερῶν μας».

Εἰς τοὺς πατριαρχικοὺς τούτους λόγους ἀναφερόμενος κατὰ τὴν ἀντιφώνησίν του ὁ Μακαριώτατος Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐτόνισεν εὐστόχως τὰ ἑξῆς: «Οἱ σημερινοὶ λόγοι τοῦ Μακαριωτάτου (Πατριάρχου) ἀποδεικνύουν διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν ὅτι γνωρίζει νὰ τοποθετῇ τὰ πράγματα καὶ

νὰ ὁμολογῇ τὴν ἀλήθειαν μετὰ παρησίας, ὡς ἐμπρέπει εἰς ἀνωτέρους ἀνθρώπους καὶ λαοὺς, ἐκφράζων τὸ αἶσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης... εἰς τὴν προσφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βυζαντίου, ἡ ὁποία διὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν δύο ἱεραποστόλων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου μετήγγισεν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸν σερβικὸν λαὸν καὶ εἰς ὀλόκληρον τὸν βαλκανικὸν πληθυσμὸν μέχρι τῆς Ρωσίας. Ἐπίσης εἶναι πολὺ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐδέχθημεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ πρώτου ἐκείνου Σέρβου, ὁ ὁποῖος ἀνεκαίρισε ἐκεῖ τὴν ἐγκαταλελειμμένην Μονὴν τοῦ Χιλανδαρίου. Ἐκτοτε Ἕλληνες καὶ Σέρβοι μοναχοὶ ἀγωνίζονται τὸν κοινὸν πνευματικὸν ἀγῶνα διὰ τὴν τελείωσιν τοῦ μοναχικοῦ ἰδεώδους».

*

Αἱ ἀνωτέρω ἐπισημάνσεις, ὡς καὶ τὰ λεπτομερῶς ἐκτιθέμενα ἐν τῷ ἀκολουθοῦντι ἐκτενεῖ Χρονικῷ, πείθουν ὅτι, κατὰ τὴν πρόσφατον ἐπίσκεψιν τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς Γιουγκοσλαβίαν τόσον οἱ φιλοξενούντες, ὅσον καὶ οἱ φιλοξενούμενοι κατὰ τὴν εὐστοχὸν συνοπτικὴν διατύπωσιν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, «ἀντήλλαξαν τὰς ἐμπειρίας των καὶ ἐγένοντο κοινωνοὶ τῶν πόθων, τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν ἀνησυχιῶν των ἐπὶ τῷ τέλει γνησίου προσανατολισμοῦ».

Τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα τῶν δύο Ἐκκλησιῶν μετ' εὐγνωμοσύνης δέχεται τὰς δι' αὐτὸ διατυπωθείσας εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡγετῶν του, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὴν ὡραίαν διατύπωσιν τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Νίσσης κ. Εἰρηναίου, ἐπεδαφιλεύθησαν, «διὰ νὰ αὐξηθῇ καὶ ἐνισχυθῇ ἡ πίστις τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ, διὰ νὰ ἀνθέξῃ οὗτος εἰς ὅλους τοὺς ἰσχυροὺς ἀνέμους τῆς ἐποχῆς μας, διὰ νὰ μείνῃ πιστὸς εἰς τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν του, εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Πίστιν καὶ Θρησκείαν του καὶ εἰς ὅλα τὰ ἱερὰ ἰδεώδη τῆς Ἐκκλησίας του».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΣ ΤΟΥ ΜΑΚ /ΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

(29 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ — 2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1983)

Μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα ἀδελφικῆς ἀγάπης, ἐγκαρδιότητος καὶ θερμῆς φιλοξενίας πραγματοποιήθηκε ἡ πενθήμερη ἐπίσημη ἐπίσκεψη τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας μας Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ στὴν Ἐκκλησία τῆς Σερβίας ἀπὸ 29 Ὀκτωβρίου ὡς 2 Νοεμβρίου 1983 μὲ πρόσκληση τοῦ Μακ. Πατριάρχου τῶν Σέρβων κ. Γερμανοῦ. Ἡ ἐπίσκεψη αὐτὴ ἦταν ἡ δευτέρη ποὺ πραγματοποιήθηκε ἡ σεπτὴ κορυφὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὸ ὁμόδοξο Πατριαρχεῖο τῆς Σερβίας. Γιὰ πρώτη φορά, ὅπως εἶναι γνωστὸ, τὸ ἐπισκέφθηκε ἐπίσημα τὸ 1977 καὶ ἀκολούθησε τὸ 1978 ἐπίσκεψη τοῦ Σέρβου Πατριάρχου στὴν Ἑλλάδα. Προηγουμένως ὁ Μακ. κ. Σεραφεῖμ εἶχε κάνει τὸ πρῶτο ταξίδι του στὴ Σερβία ὡς Μητροπολίτης Ἀρτης μετέχοντας στὴ συνοδιά τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Δωροθέου, ποὺ εἶχε πραγματοποιήσει καὶ ἐκεῖνος ἐπίσημη ἐπίσκεψη στὴν Ἐκκλησία τῆς Σερβίας.

Οἱ συχνὲς αὐτὲς ἀνταλλαγὲς ἐπισκέψεων μεταξὺ τῶν Προκαθημένων τῶν δύο Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μαρτυροῦν πάνω ἀπὸ ὅλα τοὺς στενοὺς δεσμοὺς ποὺ ἔχουν καὶ ἐπιβεβαιώνουν ἀπὸ πολλὲς ἄλλες ἐκδηλώσεις. Κοινοί, ἐξ ἄλλου, ἔθνη καὶ ἀγωνεῖς ἐνάντι τῶν δύο λαοῦς καὶ στίς μέρες μας κοινὴ προσπάθεια γιὰ τὴν εἰρήνη. Τὶς διαπιστώσεις αὐτὲς ἔκανε ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ μιλώντας στὴ Σερβία σὲ διάφορες περιστάσεις, ἐνῶ στὸ τέλος τοῦ ταξιδιοῦ διατύπωσε τὴν ἱκανοποίησή του γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐπισκέψεως καὶ ἐξέφρασε τὶς εὐχαριστίες του γιὰ τὴν ἀβραμιαία φιλοξενία, ποὺ ἐπιφύλαξε ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία στὸν ἴδιο καὶ τὴ συνοδιά του, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κίτρον κ. Βαρνάβας, Πρόεδρος τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, οἱ Σεβ. Συνοδικοὶ Μητροπολίτες Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στέφανος καὶ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς κ. Προκόπιος, ὁ Παν. Ἀρχιμ. Τιμόθεος Τριβιζᾶς, Ἀρχιεραματοῦς τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, ὁ Παν. Ἀρχιμ. π. Μάξιμος Εὐ-

δας, Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ὁ Ἱερολογιώτατος Διάκονος π. Γαβριὴλ Ραφτόπουλος καὶ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν κ. Ἱ. Μ. Χατζηφώτης.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐπισκέψεως οἱ δύο Προκαθημένοι εἶχαν ἐπίσημες συνομιλίες γιὰ θέματα ἐκκλησιαστικά, διαχριστιανικά καὶ σχετικὰ μὲ τὰ προβλήματα τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Βελιγραδίου. Ἐπίσης ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ εἶχε συναντήσεις μὲ Γιουγκοσλάβους ἐπίσημους καὶ παρακάθησε σὲ γεύματα ποὺ τοῦ παρέθεσαν ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτόνομης Δημοκρατίας τῆς Βοϊβοδίνας στὸ Νόβισαντ καὶ ὁ Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος στὸ Βελιγράδι.

1. Ἀναχώρηση καὶ ἀφιξὴ στὸ Βελιγράδι.

Ὁ Μακ. κ. Σεραφεῖμ μὲ τὴ συνοδιά του ἀναχώρησε ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο ἐξωτερικῶν ἀερογραμμῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ τὸ Σάββατο 29 Ὀκτωβρίου στίς 1.30 μ.μ. μὲ ἀεροσκάφος τῆς γιουγκοσλαβικῆς ἀεροπορικῆς ἐταιρίας ΥΑΤ (πτῆση 439). Στὴν αἴθουσα τῶν ἐπισήμων τὸν κατευόδωσαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Ἱερώνυμος, οἱ Θεοφ. Ἐπίσκοποι Εὐρίπου κ. Βασίλειος, Ἀχελῶου κ. Εὐθύμιος καὶ Δαδώνης κ. Χρυσόστομος, ὁ Παν. Καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μ. Πετράκη Ἀρχιμ. Χρυσόστομος, ὁ Τμηματάρχης τῆς Διευθύνσεως Ἐκκλησιῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Ἰωάννης Βαφειάδης καὶ πολλοὶ ἄλλοι κληρικοὶ καὶ λαϊκοί. Ἐπίσης προσῆλθε καὶ κατευόδωσε τὸν Μακ. ὁ Πρέσβυς τῆς Γιουγκοσλαβίας στὴν Ἀθήνα.

Ἡ πτήση διάρκεσε 1 ὥρα καὶ 15' μὲ ἐξαιρετικὴ συνθήκες καὶ περιποίηση ἀπὸ τὸ προσωπικὸ τοῦ γιους γκοσλαβικοῦ ἀεροσκάφους. Στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Βελιγραδίου ἀνέμεναν τὸν Μακ. κ. Σεραφεῖμ ὁ Μακ. Πατριάρχης τῶν Σέρβων κ. Γερμανός, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαυροβουνίου καὶ Παραθαλασσίας κ. Δανιὴλ, ὁ

Πανιερ. Ἐπίσκοπος Σβορνικίου καὶ Τούζλας κ. Βασίλειος, ὁ Αἰδ. Πρωτοπρεσβύτερος π. Μίλαν Γιάνκοβιτς, Ἀρχιεραματοῦς τῆς Ἱ. Συνόδου, ὁ Ἱερολογιώτατος Πρωτοδιάκονος π. Μόμιρ Λέτσιτς, Γραμματεῦς τοῦ Πατριάρχου, ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Βελιγραδίου Παν. Ἀρχιμ. π. Ἀμφιλόχιος Ράντοβιτς, ὁ Καθηγητῆς τῆς ἴδιας σχολῆς κ. Στόγιαν Γκόσεβιτς, μεταφραστῆς τῶν λόγων τοῦ Πατριάρχου στὴν ἑλληνικὴ, οἱ Παν. Ἀρχιμ. π. Ἀθανάσιος Γιέφτιτς καὶ Εἰρηναῖος Μπούλοβιτς, Καθηγητῆς στὴν ἴδια σχολῆ (ὁ δεῦτερος μετέφραζε τοὺς λόγους τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου στὴν σερβικὴ), ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Ὀρθοκρυμάτων τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Κυβερνήσεως κὶ ἄλλοι Γιουγκοσλάβοι ὑπηρεσιακοὶ παράγοντες, καθὼς κὶ ὁ Ἐντεταλμένος Σύμβουλος τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας στὸ Βελιγράδι.

Μετὰ ἀπὸ σύντομη παραμονὴ στὸ «Σαλόκι Β» γιὰ τὴν ὑποδοχὴ ἐπισήμων τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Βελιγραδίου, ὅπου προσφέρθηκαν ἀναψυκτικὰ, σχηματίσθηκε πομπὴ 8 αὐτοκινήτων προπορευομένου ὀχήματος τῆς Γιουγκοσλαβικῆς ἀστυνομίας, ἡ ὁποία κατευθύνθηκε μέσω τῆς νέας πόλεως τοῦ Βελιγραδίου στὴν παλιὰ πόλη, ὅπου τὸ Πατριαρχεῖο καὶ ὁ Καθεδρικός Ἱ. Ναὸς τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ.

Τὸν χῶρο μετὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Καθεδρικοῦ Ἱ. Ναοῦ εἶχαν κατακλύσει ἀπὸ νωρὸς πυκνὰ πλήθη Ὀρθοδόξων Σέρβων, ποὺ ὑποδέχθηκαν τοὺς δυὸ Προκαθημένους μὲ παρατεταμένα χειροκροτήματα, ἐνῶ οἱ καμπάνες χτυποῦσαν χαρμόσυνα. Ἀμέσως ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος περιβλήθηκε ἀρχιερατικὸ μανδύα καὶ κλήρος καὶ λαὸς εἰσῆλθαν καὶ ὑπερπλήρωσαν τὸν Καθεδρικό Ἱ. Ναὸ, ὅπου ἐψάλλη δοξολογία. Σύντομο χαιρετισμὸ-καλωσόρισμα ἔκανε ὁ Μακ. Πατριάρχης κ. Γερμανὸς κὶ ἀντιφώνησε ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ. Καὶ οἱ δυὸ ἐξέφρασαν βαθύτατη συγκίνηση γιὰ τὴν ἐπανασυνάντησή τους καὶ δοξολόγησαν τὸν Θεό. Στὴ συνέχεια ἐν πομπῇ ἔγινε ἡ ἄνοδος στὸ ἐπιβλητικὸ μέγαρο τοῦ Πατριαρχείου, ὅπου τακτοποιήθηκαν τὰ μέλη τῆς ἑλληνορθόδοξης συνοδίας σὲ ξεχωριστὰ δωμάτια.

Στις 6.30 μ.μ. προσφέρθηκαν ὀρεκτικὰ ποτὰ στὸ ἐπίσημο «σαλόκι» δίπλα στὴν αἴθουσα τοῦ θρόνου, ποὺ κοσμεῖται μετὰ ἄλλων μὲ μεγάλη ἐλαιογραφία σύγχρονης τέχνης τοῦ μακαριστοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυροῦ Ἀθηναγόρα καὶ στις 7 μ.μ. παρατέθηκε δεῖπνο στὴ μεγάλη τραπεζαρία τοῦ Πατριαρχείου, ὅπου δόθηκε ἡ εὐκαιρία γιὰ μιὰ πρώτη γνωριμία καὶ ἐπαφὴ τῶν μελῶν τῶν δυὸ ἀντιπροσωπειῶν. Ἐπικεφαλῆς σὲ ὅλα τὰ γεύματα ἦταν οἱ δυὸ Προκαθημένοι καὶ δεξιὰ κὶ ἀριστερὰ τους παρακάθονταν τὰ ἀρχιερατικὰ καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῶν συνοδιῶν τῶν Παντοῦ καὶ πάντοτε ὁ Γραμματεὺς τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἱερολογιώτατος Πρωτοδιάκονος π. Μόμιρ κατέβαλλε ἄοκνες προσπάθειες γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση

τῶν ἐπισκεπτῶν καὶ προσκεκλημένων. Τὸ ὄλο πρόγραμμα εἶχε ἐτοιμασθεῖ καὶ ἐκτελέσθηκε μὲ ἀκριβεία κὶ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία. Ἡ φιλοξενία ἦταν θερμότερη καὶ πλουσιώτατη. Ὅλα ἦταν ἄψογα καὶ χαρακτηριστικὰ ἀδολῆς καὶ εὐκρινεοῦς ἀγάπης. Δὲν θὰ ἀποτελοῦσε ὑπερβολὴ ἂν γραφόταν ὅτι οἱ Σέρβοι Πατριαρχικοὶ ἔγιναν θυσία ἀπὸ κάθε πλευρὰ. Πάνω ἀπὸ τὰ ὑλικά, ἦταν ἡ ζεστὴ ἀδελφικὴ τους συμπεριφορὰ καὶ φροντίδα, ποὺ κυριολεκτικὰ σκλάβωσε διὰ τὰ μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας μας, ἐνῶ στὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο ἀποδίδονταν παντοῦ ἐξαιρετικὲς καὶ ὑψηλὲς τιμές.

2. Θεία Λειτουργία — Ἐπίσημο Γεῦμα.

Τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς 30 Ὀκτωβρίου τελέσθηκε στὸν Καθεδρικό Ἱ. Ναὸ τοῦ Βελιγραδίου πανηγυρικὴ Θεία Λειτουργία, στὴν ὁποία προέστησαν οἱ δυὸ Προκαθημένοι κὶ ἔλαβαν μέρος τὰ ἀρχιερατικὰ καὶ ἄλλα κληρικὰ μέλη τῶν δυὸ μερῶν, μαζί μὲ πολλοὺς ἱερομονάχους καὶ διακόνους. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν χορωδία τοῦ Καθεδρικοῦ Ἱ. Ναοῦ ἔψαλλαν μελωδικότατα καὶ δυὸ χοροὶ ἱεροψαλτῶν στὸ δεξιὸ κὶ ἀριστερὸ ἀναλόγιο. Οἱ διάκονοι παρατάσσονταν εἴτε στὴ σειρὰ εἴτε σὲ συστοιχία, γιὰ νὰ ἀναπέμψουν δεήσεις. Ὁ μεγάλος Ἱ. Ναὸς σὲ λίγη ὥρα εἶχε ὑπερπληρωθεῖ ἀπὸ πιστοῦς, ἐνῶ νέοι καὶ νεάνιδες μὲ τοπικὲς ἐνδυμασίες τηροῦσαν τὴν τάξη. Ἰδιαίτερη ἐντύπωση προκάλεσε τὸ γεγονός ὅτι τὸν Ἀπόστολο τὸν ἀπέδωσαν δυὸ ἀπὸ τὶς νεάνιδες αὐτὲς μὲ ὠραῖες φωνές. Γενικὰ ὑπῆρχε ἐξαιρετικὴ μουσικὴ ἁρμονία. Καὶ πρέπει νὰ ὑπογραμμισθῇ ὅτι ἐνῶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ τῶν Σέρβων εἶναι χορωδιακὴ, παραμένει μονόφωνη. Προπαντὸς ὁμως διακρίνεται γιὰ τὴν εὐλάβεια, μὲ τὴν ὁποία φέρονται, ποὺ κρατᾶει μακριὰ κάθε ἐκκοσμίκευση. Τὸ τυπικὸ τῆς Θείας Λειτουργίας τοῦ Ἱ. Χρυσοστόμου εἶναι ἴδιο σχεδὸν μὲ τὸ δικό μας, πὺδ πλοῦσιο θὰ λέγαμε. Μετὰ τὸ Κοινωνικὸ, ὁ Μακ. Πατριάρχης κ. Γερμανὸς προσφώνησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο κ. Σεραφεῖμ μὲ τοῦτα τὰ λόγια:

«Ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί,

Ἐχω ἰδιαιτέραν τιμὴν καὶ χαρὰν νὰ παρουσιάσω εἰς ὑμᾶς τὸν σημερινὸν ἐπισκέπτην ἡμῶν, τὸν ἐνταῦθα παρεστικότα καὶ λίαν ἡμῶν ἠρατημένον, τὴν Α.Μ. τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριον Σεραφεῖμ καὶ τὴν τιμίαν Αὐτοῦ συνοδίαν. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἡ Α.Μ. ἀνταποκρονομένη εἰς ἡμετέραν πρόσκλησιν ἔρχεται εἰς ἡμᾶς ὡς μέγας φίλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος ἡμῶν, δι' ὃ, ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί, προσκαλῶ ὑμᾶς εἰς ἐνδειξιν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἀγάπης πάντων ἡμῶν ἐν τῷ κοινῷ ἡμῶν Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ νὰ προσαγορευόμεν τὴν Α.Μ. καὶ τὴν συνοδίαν Αὐτῆς διὰ τοῦ Ζήτω-Ζήτωσαν [ζωηρότατες ἐπευφημίες].

Μακαριώτατε ἀγαπητὲ ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ, ἐπιτρέψατέ μου ἵνα καλωσορίσω Ὑμᾶς διὰ τῆς πλέον ἐγκαρδίου προσορήσεως καὶ εὐχῆς ὅπως καὶ αὐτὴ ἡ ἐπίσκεψις Ὑμῶν γίνῃ νέα παρότρυνσις πρὸς περαιτέρω ἐνίσχυσιν τῶν ἀδελφικῶν ἡμῶν δεσμῶν τῆς Εὐαγγελικῆς ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ ἀγάπης. Καλωσορίζω καὶ τὴν σεπτὴν ἀκολουθίαν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας, τοὺς Πανοσιολογιωτάτους Πατέρας Ἀρχιμανδρίτας, τὸν Ἱερολογιώ-

νῶν. Τὸ ἄσβεστο ἐκεῖνο φῶς ποὺ οἱ Ἅγιοι Θεσσαλονικεῖς Αὐτάδελφοι μᾶς ἔφεραν, ἐφώτιζε διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὰς πνευματικὰς τριβὸν τοῦ λαοῦ μας καὶ ἐν τῷ σκότει τῆς ἐπὶ πέντε αἰώνας δουλείας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν τὸ φῶς τοῦτο καὶ αἱ Ἱεραὶ ἡμῶν Μοναὶ ὑπῆρξαν τὰ φωτεινὰ σημεῖα, πέραξ τῶν ὁποίων συνεκτροῦτο ὁ λαὸς καὶ ἀπέκτα νέαν ἰσχύν, ὥστε νὰ δυναθῇ νὰ ἀνθέξῃ πάσας τὰς βασιάνους, πάσας τὰς δοκιμασίας καὶ νὰ ἐπαναζήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του. Καθ' ὄλον τὸ διάστημα ἐκεῖνο μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ χαιρετᾷ ἀπὸ τὸν ἐξώστη τῶν Πατριαρχείων τὰ πλήθη τοῦ πιστοῦ ὀρθοδόξου σερβικοῦ λαοῦ, ποὺ εἶχαν συρρεύσει, γιὰ νὰ τὸν ὑποδεχθῶν.

τατον ἐν Κυρίῳ Διάκονον καὶ τὴν εὐγενῆ τριάδα τῶν λαϊκῶν συνοδῶν καὶ συνεργατῶν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος. Ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος χαιρετίζομεν ὀλόκληρον τὸν φιλόχριστον ἑλληνικὸν λαόν, ὀλόκληρον τὴν τόσον εἰς ἡμᾶς ἀγαπητὴν καὶ τόσον οἰκειαν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν Ἑλλαδικὴν Ἐκκλησίαν, διότι τὰ τέκνα Αὐτῆς, οἱ Ἅγιοι Θεσσαλονικεῖς ἀδελφοί, οἱ καὶ Ἀπόστολοι τῶν Σλάβων Κύριλλος καὶ Μεθόδιος ἤνεγκαν εἰς ἡμᾶς τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ διήνοιξαν τοὺς νοητοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν προπάπων μας καὶ ὠδήγησαν ἡμᾶς εἰς τὸν δρόμον τὸν ἄγοντα εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρα-

ἔπνεε ἐκεῖνη ἡ χαρισματικὴ αὔρα, διὰ τῆς ὁποίας εἶχεν ἐμπνευσθῆ ὁ ἡμέτερος Ἅγιος Σάββας εἰς τὸ Ἁγιώ-
νυμον Ὄρος τοῦ Ἄθω, τὸ δὲ πνεῦμα ἐκεῖνο ἦτο ταυ-
τόσημον μὲ τὴν πρὸς Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην,
μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, μὲ
τὸ πνεῦμα τῆς φιλοπατρίας, μὲ τὴν ἀγάπην πρὸς πάν-
τας τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἀδελφούς μὲν ἡμῶν, τέκνα δὲ
Θεοῦ. Εἰς ταύτην τὴν ἀγάπην συνέβαλον τὰ μέγιστα
πάντοτε αἱ ἀμοιβαῖαι ἐπισκέψεις τῶν Προκαθημένων
ἢ τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν. Συν-
επῶς ἡ παρούσα ἐπίσκεψις τῆς Ὑμετέρας Μακα-
ριότητος συνιστᾷ νέον κρίκον ἐν τῇ ἀρραγεί χορῳῃ

ἀλύσει τῆς μεταξύ ἡμῶν ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ ἀδελφικοῦ σεβασμοῦ. "Ὅθεν, τόσον ἡμεῖς προσωπικῶς ὅσον καὶ οἱ ἀδελφοὶ μας Ἀρχιερεῖς, ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαὸς ἐκφράζομεν τὴν μεγάλην ἡμῶν χαρὰν θεωροῦντες Ὑμᾶς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, ὡς τὸν πλέον ἀγαπητὸν ἐπισκέπτην ἡμῶν. Ἐπιτρέψατε, Μακαριώτατε, εἰς ἀνάμνησιν τῆς παρουσίας χαρμοσύνου ἡμέρας συναντήσεως καὶ συμπροσευχῆς καὶ μετὰ βαθείας ἐκτιμῆσεως νὰ προσφέρωμεν εἰς Ὑμᾶς τὴν εἰκόνα ταύτην τῆς Θεομήτορος εὐχόμενος εἰς τὸν Κύριον ὅπως Ἀδτη εἶναι πάντοτε προστάτις Ὑμῶν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου κατὰ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς Σας.

Μακροημέρευσον, Μακαριώτατε Δέσποτα, εἰς ἔτη πολλά! Ἀμήν».

Ἀντιφωνώντας ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ εἶπε:

«Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Πεκίου, Μητροπολίτα Βελιγραδίου καὶ Καρλοβικίου καὶ Πατριάρχα τῶν Σέρβων Κύριε Γερμανέ, τῆς ἡμῶν Μετριότητος ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ καὶ Συλλειτουργέ,

Δόξαν καὶ αἶνον ἀναμέλομεν πρὸς τὸν Ἅγιον Τριαδικὸν Θεὸν διότι μᾶς ἤξιώσε καὶ πάλιν νὰ συναντηθῶμεν ὑπὸ τὴν ἱερὰν σκέπτην τοῦ πανσέπτου τούτου Ἱεροῦ Ναοῦ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν καὶ διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν νὰ ἔλθωμεν εἰς κοινωσίαν ἀγάπης ἐν πνεύματι Κυρίου. Θὰ ἦτο κοινοτοπία, Ἅγιε Ἀδελφέ, νὰ ὑπογραμμίσω τὰ αἰσθήματα φιλίας καὶ ἐγκαρδιότητος, τὰ ὁποῖα συνέχουν τοὺς δύο Ὁρθοδόξους λαοὺς μας καὶ τὰς Ἐκκλησίας μας, ἀφοῦ αἱ συχναὶ ἀνταλλαγὰὶ ἐπισκέψεων μεταξύ ἡμῶν ἐπιμαρτυροῦν τοῦτο, οὐ μὴν καὶ ἡ νέα Ὑμετέρα ἀδελφικὴ πρόσκλησις καὶ ἡ ἰδική μας παρουσία ἐδῶ.

Παρήλθον ἤδη 6 συναπτὰ ἔτη ἀπὸ τῆς πρώτης εἰς Σερβίαν ἐπισκέψεώς μας τῆ Ὑμετέρα καὶ πάλιν προσκλήσει καὶ 5 ἀπὸ τῆς ἰδικῆς Σας εἰς Ἑλλάδα καὶ τὸ διαρρεῦσαν χρονικὸν διάστημα μᾶς ἐφαίνετο τόσον μέγα, ὥστε ἐκ νέου νὰ συναντώμεθα σήμερον ἐπὶ τὸ αὐτό, ἵνα διὰ τοῦ κοινοῦ ποτηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἐνωθῶμεν ὡς ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ καὶ διαδηλώσωμεν τὴν ἐνότητα τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδοξίας, ἣτις καλεῖται εἰς τοὺς συγχρόνους καιροὺς, ὅπου ἐπλεόνασεν τὸ κακὸν καὶ ἡ λατρεία τῆς ὕλης ἀπεστέρησε ἀπὸ τὸν τραγικὸν ἄνθρωπον τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος τῶν τε πνευματικῶν καὶ ἀνθρωπιστικῶν διαφερόντων, νὰ φωτίσῃ τὴν μοναδικὴν ὁδὸν τὴν ἀγούσαν πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν εἰρήνην τῆς ἀνθρωπότητος, τοῦτέστιν τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν.

«Διότι, ὡς ἔχει εἰπεῖ εἰς ἰδικὸς σας, Σέρβος συγγραφεὺς καὶ ἱερομόναχος, Ὁδὸς μόνος ἔχει καὶ παρέχει τὴν Αἰώνιον Ἀλήθειαν, τὴν Αἰώνιον Δικαιοσύνην, τὴν Αἰώνιον Ἀγάπην, τὸ Αἰώνιον Κάλλος, καὶ ἐκμηδενίζει τὸ ψεῦδος, τὴν ἀδικίαν, τὸ μῖσος καὶ τὴν ἀ-

σχημίαν. Διότι δίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν Παράδεισον καὶ τὴν μακαριότητα, καὶ τὴν χαρὰν, καὶ τὸ ἀθάνατον θεανθρώπινον νόημα καὶ εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν κόσμον, καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς ἕκαστον κτίσμα». Εἶναι λόγοι τοῦ μακαριστοῦ Ἰουστίνου Πόποβιτς.

Εἶναι ἀνάγκη, περιπόθητε καὶ πεφιλημένε Ἀδελφέ, νὰ ἀνταλλάσσωμεν τὰς ἐμπειρίας μας καὶ νὰ νιώμεθα κοινοὶ τῶν πόθων, τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν ἀνησυχιῶν ἡμῶν ἐπὶ τῷ τέλει γνησίῳ ὀρθοδόξῳ προσανατολισμοῦ.

Περὶ σὴν χαρὰ, βεβαιωθῆτε, Μακαριώτατε, μᾶς διακατέχει ἐπανεπισκεπτομένους τὴν Ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας, ἡ παράδοσις τῆς ὁποίας διακρίνεται πάντοτε εἰς τὸν ὀρθόδοξον χῶρον διὰ τῆς ἀναδείξεως δεινῶν θεολόγων, ἐξαιρετῶν λειτουργῶν τοῦ Ὑψίστου, ταπεινῶν μοναχῶν καὶ ἐπιλέκτων ἀγιογράφων καὶ ἐργατῶν τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος, ὄντινων ἡ ἀξία καὶ προσφορὰ ἀκτινοβολοῦν πολὺ πέραν τῆς χώρας Ὑμῶν καὶ ἐκτιμῶνται δεόντες παρ' ἡμῖν.

Μνημεῖα τῆς ὀρθοδόξου τέχνης, θεολογικὰ ἔργα ὑψηλῆς στάθμης καὶ ὑπεράνω ὅλων γνησίᾳ χριστιανικῆς ζωῆς μαρτυροῦν τὴν ἀειθαλῆ καὶ ἐξέχουσαν, ὄντως διακεκομμένην, θέσιν τῆς ὑμετέρας Ἐκκλησίας ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ὁρθοδόξῳ Ἀνατολῇ, δι' ἧς καὶ εὐγνωμόνως καὶ πάλιν ἐπισκεπτόμεθα αὐτὰ καὶ ἀναβαπτίζομεθα εἰς τὰ νάματα τῆς κοινῆς ἡμῶν πίστεως. Εὐχαριστίας ὅθεν θερμὰς ἐκφράζομεν πρὸς τὴν ὑμετέραν σεπτὴν Κορυφὴν διὰ τὴν εὐγενῆ πρόκλησιν καὶ τὴν ἀβραμιαίαν φιλοξενίαν, τῆς ὁποίας ἤδη τυγχάνομεν.

Διὰ τῶν ταπεινῶν τούτων σκέψεων, συναδελφωμένοι ὑπὸ τὴν πάμφωτον πνευματικὴν δάδα τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, χωροῦντες στερεοί, ἐν τῇ πίστει εἰς Χριστόν, πρὸς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην τῶν ἐλπίδων τοῦ κόσμου διὰ τὴν εἰρηρικὴν συμβίωσιν τῶν ἀνθρωπίνων, ἃς σφραγίσωμεν τὴν ὠραιότατην σημερινὴν ἀνάμνησιν δι' ἐκδηλώσεων ἀγάπης, πενιχρῶν μὲν εἰς ἀξίαν κατὰ κόσμον, τιμίον ὅμως ὡς προσφορὰς καρδίας, καθὼς (αἰγὴρα πτωχῇ ἔβαλεν λεπτὰ δύο)¹, οὕτως ἐκομισάμεθα ταῦτα τὰ δῶρα ἀγάπης πρὸς Ὑμᾶς. [Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος πρόσφερε πρὸς τὸν Μακ. Πατριάρχη πλήρη ἀρχιερατικὴ στολὴ καὶ τὸν ἔντυσε μὲ τὸν σάκκο].

Καὶ ἤδη, Μακαριώτατε, τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοὺς δοκιμαζομένους Λαοὺς Του ἐπικαλούμενοι ἀπὸ μέσης καρδίας καὶ τὴν ἐπικράτησιν ἐπὶ γῆς εἰρήνης μονίμου καὶ διαρκοῦς, εὐχόμεθα πρὸς τὴν Ὑμετέραν Θεοφροῦρητον Μακαριότητα, τὴν περὶ Ὑμᾶς σεβασμίαν Ἱεραρχίαν καὶ τὸν εὐλαβῆ Ἱερὸν Κλῆρον καὶ Μοναχισμόν, ἐν μακρότητι ἡμερῶν καὶ ἐν

1. Μαρκ. 12,42.

ύγιεια κατ' ἄμφω, τὸν δρόμον τῆς ἀθλήσεως οὐδέου ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἐμπειστευμένου Ὑμῖν χριστοπονύμου πληρώματος, μετ' ἡ βεβαιότητα τῶν λόγων τοῦ Κυρίου (αἰδοῦ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος)». Ἀμήν».

Μετά, ἀφοῦ μοίρασαν ἀντίδωρο στὸ πυκνὸ ἐκκλησίασμα οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στέφανος καὶ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριᾶς κ. Προκόπιος, σχηματίσθηκε πομπὴ μετ' ἐπικεφαλῆς τοὺς δύο Προκαθημένους, ποὺ κατευθύνθηκε ἀπέναντι στὸ Πατριαρχεῖο. Τὸ μεσημέρι προσφέρθηκαν ὀρεκτικὰ ποτὰ καὶ στὴ συνέχεια ὁ Μακ. Πατριάρχης παρέθεσε ἐπίσημο γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, στὸ ὁποῖο παρακάθησαν τὰ μέλη τῆς ἑλληνικῆς συνοδίας, ἀξιωματοῦχο τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας κὶ ὁ Ἐντεταλμένος Σύμβουλος τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας. Τὸ γεῦμα ἦταν πλουσιώτατο καὶ συνοδεύθηκε ἀπὸ περίφημα κρασιὰ προσχόμενα ὅλα ἀπὸ τὰ πατριαρχικὰ ἀμπέλια στὸ Κάρλοβιτς.

Προσφωνώντας τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο κ. Σεραφεῖμ ὁ Μακ. Πατριάρχης κ. Γερμανὸς εἶπε:

2. Ματθ. 28, 20.

«Μακαριώτατε ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ,

Τὸ ταξίδιον τὸ ἰδικόν Σας καὶ τῆς συνοδίας Σας ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς τὸ Βελιγράδι, ἐκ Νότον πρὸς Βορρᾶν, ἔφερεν εἰς ἡμᾶς ὠρισμένας ἀναμνήσεις ἐκ τοῦ μακρονοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος. Κάποτε εἰς τὸ παρελθὸν αὐτό, οὐχὶ συγχρόνως ὑπῆρξαν δύο ταξίδια, τὰ ὁποῖα εἶχαν μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἰδικὴν μας καὶ Ἐθνικὴν καὶ Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν.

Τὸ πρῶτον ταξίδιον τὸ ἔκαναν οἱ Θεσσαλονικεῖς ἀδελφοὶ Κύριλλος καὶ Μεθόδιος μετ' ὁ σκοπὸν καὶ πρόθεσιν τὰς γνώσεις τὰς ἰδικὰς των νὰ μεταφέρουν εἰς τὸν λαὸν τῆς κεντρικῆς Ἑυρώπης καὶ τῆς Βορείου Βαλκανικῆς, δηλαδὴ εἰς τὰς περιοχὰς ὅπου ἔζον Σέρβοι. Τὸ δεύτερον ταξίδιον γεωγραφικῶς ἀντιθέτον κατευθύνσεως ἀπὸ τὸ πρῶτον, ὑπῆρξε τὸ ταξίδιον τοῦ νεαροῦ πρίγκηπος Ράστκο Νέμενιτς ἐκ Βορρᾶ πρὸς Νότον, τοῦτέστιν ἐκ τῆς Σερβίας πρὸς τὸ Ἅγιον Ὄρος τοῦ Ἄθω μετ' ὁ σκοπὸν νὰ ἀποκτήσῃ τὰς γνώσεις ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι πλούσιαι ὑπῆρξαν τότε εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, δηλ. τὰς εἶχον οἱ ἐκεῖ ἀσκούμενοι μοναχοί. Ἀμφότερα τὰ ταξίδια ὑπῆρξαν παρὰ Θεοῦ ἠὲλογημένα καὶ ἐπέτυχαν πλήρως. Ἀμφό-

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ ἐτοιμάζεται νὰ ντύσῃ τὸν Μακ. Πατριάρχην κ. Γερμανὸν μετ' ὁ σακκοῦ τῆς ἀρχιερατικῆς στολῆς, τὴν ὁποία τοῦ προσέφερε κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν.

τερα τὰ ταξίδια ἤλλαξαν τὴν πνευματικὴν μορφὴν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ εἰς τὴν Σερβίαν. Ἀπὸ τοὺς ἡμιαγρίους τότε λαοὺς μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἔγιναν οἱ φωτισμένοι Χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν εἰς τὸν Χριστιανισμόν μέγαν ἀριθμὸν Ἁγίων, Ἱερῶν Ναῶν καὶ Μοναστηρίων, τῶν ὁποίων ἡ πνευματικὴ ἐπίδρασις ἐγένετο αἰσθητὴ ὡς ζῶσα δύναμις μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Καὶ αὐτὸ τὸ ταξίδιον καὶ τὸ προηγούμενον ταξίδιον τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, ὡς καὶ τὰ ταξίδια τῶν προκατόχων Σας εὐρίσκονται ἐν στενῇ σχέσει πρὸς τὰ δύο αὐτὰ ταξίδια, τὰ ὁποῖα καθώρισαν καὶ ἐπεσήμαναν τὴν ὁδόν, ἣ ὁποῖα συνδέει καὶ θὰ συνδέῃ τοὺς λαοὺς μας καὶ τὰς Ἐκκλησίας μας.

Διὰ τοῦτο εἴμεθα εὐγνώμονες πρὸς τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα διὰ τὴν νέαν ἐπίσκεψιν Αὐτῆς, διότι μᾶς φέρετε ἀναμνήσεις καὶ ἀπὸ τὰς προηγουμένας ἐπισκέψεις μέχρι καὶ τῆς ἐπισκέψεως τῶν καλῶν Ἑλλήνων Ἁγίων Ἀδελφῶν Θεσσαλονικέων, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ζωηφόρος ποταμὸς τῆς Θείας Χάριτος ἔρρευσε καὶ ῥεεῖ μέχρι σήμερον εἰς τὸ γένος τὸ ἰδικόν μας ὡς ἀκένωτος πηγὴ πάντων τῶν ἀγαθῶν διὰ τὸν εὐτυχεῖ βίον ἐδῶ εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν αἰώνιον σωτηρίαν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Εὐχόμενοι Ὑμῖν ὑγιεῖαν κατ' ἄμφω καὶ καλὴν διάθεσιν ὑπῶ τὸ ποτήριον τοῦτο πρὸς τιμὴν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος καὶ τῆς τιμίας συνοδίας Αὐτῆς ὑπὲρ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας τὴν ὁποίαν σοφῶς ὀδηγεῖτε καὶ διὰ τὴν ἠθλολογίαν κοινωρίαν καὶ ἐνότητα συμπαθείας τῆς Ὁρθοδοξίας. Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα! (Χειροκροτήματα. Οἱ Σέρβοι ψέλνουν τὸ «εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα!»).

Ἀμέσως μετὰ ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεὶμ ἀντιφώνησε ὡς ἑξῆς:

«Ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ λιτὰ καὶ οὐσιαστικὰ λόγια τῆς Α.Μ. τοῦ ἀγαπητοῦ μας Πατριάρχου τῶν Σέρβων, Ἀρχιεπισκόπου Πεκίου καὶ Μητροπολίτου Βελιγραδίου καὶ Καρλοβιζίου κυρίου Γερμανοῦ, χωρὶς νὰ εἶμαι ἐπιστήμων μέγας καὶ χωρὶς νὰ ἔχω εἰδικευθῆ περὶ τὴν ψυχολογίαν τοῦ ἀνθρώπου, οἱ σημερινοὶ λόγοι τοῦ Μακαριωτάτου ἀποδεικνύουν διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν ὅτι γνωρίζει νὰ τοποθετῇ τὰ πράγματα καὶ νὰ ὁμολογῇ τὴν ἀλήθειαν μετὰ παρησίας, ὡς ἐμπρέπει εἰς ἀνωτέρους ἀνθρώπους καὶ λαοὺς, ἐκφράζων τὸ αἶσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης, ὄχι εἰς τὸ πρόσωπόν μου, ἀλλὰ εἰς τὴν προσφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βυζαντίου, ἣ ὁποία διὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν δύο ἱεραποστόλων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου μετήγγισε ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸν σερβικὸν καὶ εἰς ὀλόκληρον τὸν βαλκανικὸν λαὸν μέχρι τῆς Ρωσίας. Ἐπίσης εἶναι πολλὴ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποίαν ἐδέχθημεν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ πρώτου ἐκείνου Σέρβου, ὁ ὁποῖος ἀνεκαίνισε ἐκεῖ τὴν ἐγκαταλε-

λειμένην Μονὴν τοῦ Χιλανδαρίου καὶ ἔκτοτε Ἑλληνες καὶ Σέρβοι μοναχοὶ ἀγωνίζονται τὸν κοινὸν πνευματικὸν ἀγῶνα» διὰ τὴν τελείωσιν τοῦ μοναχικοῦ ιδεώδους. Καρπὸς ἐκείνων τῶν Ἁγίων ἀνδρῶν εἶναι καὶ αἱ ἰδικαί μας ἐπισκέψεις ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων, αἱ ὁποῖαι ἀποδεικνύουν διὰ πολλοστὴν φορὰν τὴν ἀμέριστον ἀγάπην ποὺ τρέφει ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία πρὸς τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν εὐσεβῆ λαὸν αὐτῆς. Τὸν θεωρεῖ ἀδελφὸν τὸν σερβικὸν λαόν. Θεωροῦμεν τὸν Προκαθήμενον τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας ὡς γνήσιον καὶ ἓνα ἐκ τῶν καλύτερων καὶ πλέον ἀγαπητῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. Ἐν ταπεινοφροσύνῃ πρέπει νὰ ὑπερηφανεύεται ὁ Ἅγιος ἀδελφός ὅτι κατέχει, ἂν μὴ εἶπω τὴν πρώτην, ἀρίστην ἐν πάσῃ περιπτώσει θέσιν εἰς τὴν καρδίαν καὶ τοῦ ὑποφαινομένου ὡς Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν Ἁγίων ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ χριστεπωνόμενου πληρώματος. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀγάπη, ἡ ἀμέριστος, ἡ εἰλικρινής, ἡ ἄδολος, ἡ ἀνευ συμφέροντος ἀγάπη εἶναι ἐκείνη ἣ ὁποία ὀδήγησε τὰ βήματά μου, καθὼς καὶ τῶν συνοδικῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν συνεργατῶν μου ἐδῶ ὄχι μετὰ προθυμίας ἀλλὰ, ἂν μπορῶ νὰ ἐκφρασθῶ, καὶ ἄς μὲ κρίνουν οἱ λογιώτεροι, ἰδίως οἱ φιλολογοῦντες τὰ γλωσσικὰ ζητήματα, δὲν εἶχε προφθάσει νὰ τελειώσῃ ἴσως ἡ ἐπιθυμία τοῦ Πατριάρχου νὰ ἔλθωμεν ἐδῶ καὶ ἤδη εὐρισκόμεθα ἐνώπιόν σας [ἐκδηλώσεις ἱκανοποιήσεως ἀπὸ τοὺς συνδαιτημόνες].

Εἶναι μία ἐπιβεβαίωσις, ἐπαναλαμβάνω, τῆς ἀγάπης καὶ μίᾳ ἀνάγκῃ ψυχικῇ, τὴν ὁποία αἰσθανόμεθα ὅλοι οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ εἰς τοὺς καιροὺς μας νὰ εἴμεθα ἠνωμένοι, ἐπόμενοι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Κυρίου, τοῦ Δομήτορος τῆς Ἐκκλησίας ἵνα ὦμεν πάντες ἓν.

Ἀπὸ μέσης καρδίας, διερμηνεύων τὰ εἰλικρινῆ αἰσθήματα τῶν Ἁγίων ἀδελφῶν, ποὺ εἶναι μαζί μου κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ἐγείρω τὸ ποτήριον καὶ πίνω εἰς ὑγιεῖαν τῆς Α.Μ., πάντων ὑμῶν τῶν Ἁγίων ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, Ἀρχιερέων τε καὶ ἱερέων, ἱερομονάχων, διακόνων, μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν καὶ παντὸς τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς. Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα! (Χειροκροτήματα).

Τὸ δεῖπνο παρατέθηκε ἐπίσης στὴ μεγάλη Τράπεζα τῶν Πατριαρχείων, ἀφοῦ προηγουμένως προσφέρθησαν στὸ διαμέρισμα τοῦ Πατριάρχου ζεστὰ πόντες καὶ ὀρεκτικὰ ποτὰ. Παντοῦ προσέρχονταν μαζί οἱ δύο Προκαθήμενοι καὶ παρακάθονταν σ' αὐτοὺς τὰ μέλη τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῶν δύο μερῶν.

3. Βλ. Dimitrije Bogdanovic—Vojislav J. Djuric—Dejan Medakovic, Chilandar on the Holy Mountain, Jugoslovenska Revija Belgrade 1978, σελ. 36.

Μετά τὸ ἀρχιερατικὸ συλλειτουργοῦ στὸν Καθεδρικό Ναὸ τοῦ Βελιγραδίου. Ἐν πομπῇ οἱ δύο Προκαθήμενοι μαζί με τὰ μέλη τῶν συνοδιῶν τους κατευθύνονται πρὸς τὸ ἀπέναντι μέγαρο τοῦ Πατριαρχείου.

3. Πιρότ — Νίσσα — Ἱ. Μονὴ Μανάσσια.

Πολὺ πρῶτὴ τῆ Δευτέρα 31 Ὀκτωβρίου, στὶς 7 π.μ., ἀφοῦ προηγουμένως πῆραν πρωινὸ στὴ μεγάλη Τράπεζα τῶν Πατριαρχείων, ἀναχώρησαν οἱ δύο Προκαθήμενοι συνοδευόμενοι ἀπὸ τὰ Ἀρχιερατικά καὶ λοιπὰ μέλη τῶν συνοδιῶν τους γιὰ Νίσσα καὶ Πιρότ. Σχηματίσθηκε μακροσκελὴς πομπὴ αὐτοκινήτων, προπορευομένων δυὸ ὄχημάτων τῆς Ἀστυνομίας. Τὸ ταξίδι μέσα ἀπὸ θαυμάσια φύση ἦταν πολὺ ωρο (4 ὥρες), γι' αὐτὸ ἔγινε ἡμίωρη διακοπὴ σὲ σύγχρονο συγκρότημα τουριστικῶν ἐγκαταστάσεων, κατὰ τὴν ὁποία ἐπιδαφιεύθηκαν στὶς δύο συνοδίεσ ἀπὸ τοὺς Πιουγκοσλάβους παράγοντες μεγάλες περιποιήσεις καὶ ἔγινε ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ τους σχετικὴ ξενάγηση.

Ὅσο ἡ πομπὴ προχωροῦσε πρὸς Ν. τόσο τὸ τοπίο ἔμοιαζε μὲ τὸ ἐλληνικὸ. Προσπέρασε τὴ Νίσσα καὶ στὶς 12 τὸ μεσημέρι ἔφθασε στὸ Πιρότ, ὅπου ἀνέμενε ὁ Πανιερώτατος Ἐπίσκοπος Νίσσης κ. Εἰρηναῖος ἐπικεφαλῆς κλήρου καὶ λαοῦ καὶ τελέσθηκε δοξολογία στὸν Καθεδρικό Ἱ. Ναό, μὲ προεξάρχοντα τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον κ. Σεραφεῖμ, πού εἶχε ντυ-

θεῖ τὸν ἀρχιερατικὸ μανδύα. Κι ἐδῶ χτυποῦσαν χαρμόσυνα οἱ καμπάνες, ἐνῶ ὁ κόσμος ἔρραине τὴν πομπὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ Σέρβων κληρικῶν μὲ ἄνθη. Στὸ τέλος τῆς δοξολογίας ὁ Πανιερ. κ. Εἰρηναῖος προσφώνησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο κ. Σεραφεῖμ μὲ τὰ ἑξῆς:

«Μακαριώτατε,

Ἀγιώτατε,⁴

Σεβασμιώτατοι Κύριοι καὶ Ἀδελφοὶ Ἀρχιερεῖς,

Πανοσιολογιώτατοι Πατέρες.

Ἡ πόλις τοῦ Πιρότ σήμεραν ζεῖ μὲ μεγάλην χαράν. Σήμεραν ὁ ὀρθόδοξος λαὸς τοῦ Πιρότ αἰσθάνεται ἐξαιρετικὴν χάριν καὶ ἔλεος Θεοῦ, διότι ὁ Κύριος ἐν τῷ προσώπῳ Σας, ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Αὐτοῦ Ἀγιότητος καὶ τῶν Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων ἔδωσε μέγα ἔλεος, διότι ἤλθατε καὶ ἐφέρατε τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Ναὸν τοῦτον καὶ εἰς τὴν πόλιν αὐτήν. Τοιαύτη ὑψηλὴ ἐπίσκεψις εἶναι μεγάλη τιμὴ καὶ διὰ

4. Προσφώνηση τοῦ Σέρβου Πατριάρχου.

τήν πρωτεύουσαν, όχι μόνον διὰ τὸ Πιρότ. Ἄλλὰ τὸ Πιρότ, ἂν καὶ δὲν εἶναι μεγάλη πόλις ἰδική μας ἔχει κάτι ποὺ τὸ κάνει ὄντως μεγάλο, εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἀπὸ τὸ παρελθὸν μέχρι σήμερον ἐκόσμει τὴν πόλιν τοῦ Πιρότ καὶ τοὺς πιστοὺς του. Εἶναι ἡ μεγάλη πίστις πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὅλα τὰ Ἱερὰ Προσκυνηματα τῆς Ἁγίας Ὁρθοδόξου Πίστεώς μας. Ἐκεῖνο ποὺ ἰδιαίτερος τὸ τιμᾶ εἶναι ἡ μεγάλη ἐπιθυμία καὶ ἡ μεγάλη πίστις, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη εἰς τὸ παρελθὸν μετὰ ταξίδια πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα. Διὰ τοῦτο ἕνας διακεκριμένος Ἀρχιερεὺς μας πρὸ τοῦ Πολέμου, τὸ ἐκάλεσε «Μικρὰ Ἱεροσόλυμα». Ἐκεῖνο ποὺ ἐκόσμει τοὺς κατοίκους τοῦ Πιρότ εἰς τὸ παρελθὸν, δόξα τῷ Θεῷ, αὐτὴ ἡ ἰδία πίστις ὑπάρχει καὶ σήμερον, ποὺ ἀποδεικνύει καὶ ἡ παρουσία τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ποὺ ἤλθε νὰ σᾶς ὑποδεχθῆ καὶ θερμῶς νὰ σᾶς χαιρετίσῃ. Ἐκεῖνο δέ, τὸ ὁποῖο ἰδιαίτερος κάνει ἐξαιρετικὴν τὴν πόλιν τοῦ Πιρότ εἶναι ὁ ρόλος του εἰς τὴν φύλαξιν τῶν ἱερῶν ἐκείνων τάφων τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν προηγούμενον Πόλεμον ἔπεσαν ὑπὲρ τοῦ Τιμίου Στανουῦ καὶ τῆς χρυσῆς ἐλευθερίας. Δι' αὐτὴν τὴν ἀγάπην των, Μακαριώτατε, τὴν ὁποῖαν ἀγάπην ἐκδηλώνουν καθημερινῶς πρὸς τὸν ἱερὸν αὐτὸν τόπον, σᾶς παρακαλῶ ἰδιαίτερος καὶ νὰ τοὺς ἐλογήσετε, ἵνα αἱ εὐχαὶ καὶ ἡ εὐλογία σας κάνουν τοὺς κατοίκους τοῦ Πιρότ πάντοτε μὲ πίστιν καὶ ἀγάπην νὰ ἐπισκέπτονται τοὺς ἱερὸς αὐτοὺς τάφους τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ἐνθυμῶνται καὶ νὰ ἐκτιμῶν τὰς θυσίας ἐκείνας, τὰς ὁποίας προσέφεραν οἱ Ἕλληνες διὰ τὰ μεγαλύτερα ἰδεώδη τοῦ λαοῦ μας καὶ τῆς Ἁγίας Πίστεώς μας. Ἐξ ὀνόματος τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ, τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν τῆς περιοχῆς αὐτῆς καὶ ἐμοῦ προσωπικῶς θερμῶς σᾶς χαιρετῶ μετὰ τοὺς λόγους «ὡς εἶ παρῆσθητε». Καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ μᾶς ἔρχεσθε καὶ νὰ φέρονε τὴν εὐλογίαν τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ εὐλογία αὐτὴ καὶ αἱ εὐχαὶ σας νὰ μᾶς ἀκολουθοῦν καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μας. Ὡς εἶ παρῆσθητε. Νὰ μᾶς ζήσετε εἰς πολλὰ ἔτη!». (Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας μας εὐλογεῖ τὸν λαὸν τοῦ Πιρότ).

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεὶμ ἀντιφώνησε μετὰ τὰ παρακάτω λόγια:

«Αἰσθανόμεθα ἐξαιρετικὴν χαρὰν, τόσο ἐγὼ προσωπικῶς Ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ, Ἁγίε Νίσσης, κύριε Εἰρηναῖε, ὅσον καὶ οἱ συνοδεύοντες ἐμὲ ἐξ Ἑλλάδος Ἀρχιερεῖς καὶ λοιποὶ κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, διότι τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐρχόμεθα προσκυνηταὶ εἰς τὴν Ἱεροσολαίμ τῆς Σερβίας, ὅπως εἶναι ἡ πόλις αὐτὴ τοῦ Πιρότ καὶ ὅπως Ὑμεῖς πρὸ ὀλίγου ἀναφέρατε. Καὶ δεύτερον, διότι ἐρχόμεθα προσκυνηταὶ τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα ἔπεσαν καὶ τὰ σκηνώματα αὐτῶν φιλοξενοῦνται εἰς τὴν γῆν αὐτὴν τοῦ Πιρότ, ὡς ἀκόμητοι φρουροὶ τῶν μεγάλων ἰδανικῶν τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἐπρομάχησαν καὶ ἔχυσαν τὸ αἷμα των. Διὰ τὰ ὁποῖα ἰδανικά τῆς Πατρίδος μας, καὶ ἀμφοτέρων τῶν Πατριδῶν διότι εἴμεθα ἠνωμένοι τότε εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας, κοιμοῦνται τὸν αἰώνιον ὕπνον καὶ ἀναπαύονται τὰ ὄσπᾶ

αὐτῶν εἰς τὴν φιλόξενον γῆν τοῦ Πιρότ. Τῶν τάφων τῶν ἡρώων αὐτῶν, σεῖς εἴσθε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι καὶ τοὺς διατηρεῖτε καὶ τοὺς σέβεσθε καὶ τοὺς τιμᾶτε. Καὶ εἶναι φυσικὸν νὰ δημιουργοῦνται οἰγὴ συγκινήσεως εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν ὅλων τῶν ἐξ Ἑλλάδος, τὴν στιγμὴν αὐτὴν προσκυνητῶν Ἁγίων Ἀρχιερέων καὶ λοιπῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν τῆς συνοδίας μου, συγκινήσεως τὴν ὁποῖαν αἰσθάνεσθε καὶ ἐσεῖς ὁσάκις ἐπισκέπτεσθε τὴν Ἑλλάδα καὶ πηγαίνετε εἰς τὴν ὁμορφὴν νῆσον τῆς Κεοκῶρας μας, διὰ νὰ προσκυνήσετε καὶ ἐσεῖς τὰ ὄσπᾶ καὶ τοὺς τάφους τῶν ἐνδόξων τέκνων σας, τὰ ὁποῖα ἀναπαύονται καὶ αὐτὰ ἐκεῖ ὡς θυσία πεσόντα ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν, ὑπὲρ πίστεως καὶ πατριδῶς κατὰ τὸν κοινὸν ἀγῶνα.

Νά, γιατί εἶναι ἰδιαίτερον τὸ προσκυνημῶν μας καὶ ἡ ἐπίσκεψίς μας σήμερον ἐδῶ εἰς τὴν πόλιν σας, τὸ Πιρότ, τὴν ὁποῖαν ἐπίσκεψιν κορυφώνει δι' ἐμὲ προσωπικῶς ἡ χαρὰ, διότι ἐπαναβλέπω διὰ δευτέραν φορὰν εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν του περιφέρειαν τὸν Ἀγαπητὸν ἐν Χριστῷ Ἀδελφόν, τὸν Ποιμενάρχην σας, τὸν Σεβασμιώτατον Νίσσης Εἰρηναῖον. Καὶ μετὰ ὅλα αὐτὰ θέλω νὰ ἐκφράσω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου καὶ τὴν χαρὰν μου καὶ τὰς εὐχαριστίας μου, διότι βλέπω ὅλους ἐσᾶς ἐδῶ, τοὺς πιστοὺς Χριστιανοὺς τῆς πόλεως αὐτῆς, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν παρουσίαν σας καὶ τὴν ἀθόρμητον προσέλευσίν σας, δημιουργεῖτε εἰς ἡμᾶς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ συγχαρῶμεν διὰ τὴν βαθεῖαν πίστιν σας πρὸς τὴν μητέρα μας, τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, τῆς ὁποίας εἴμεθα ὅλοι μαζί καὶ Ἕλληνες καὶ Σέρβοι τέκνα. Διὰ τὰ αἰσθήματα αὐτὰ ποὺ μᾶς κατέχουν, παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε θερμὰς τὰς εὐχὰς καὶ τὰς ἰδικὰς μου καὶ τῶν ἄλλων πατέρων, ποὺ μὲ συνοδεῦουν ἐξ Ἑλλάδος, εὐχὰς πρὸς τὸν Προκαθήμενον τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας πρώτον, τὸν σεπτὸν Πατριάρχην, καὶ τὸν Σεβασμιώτατον, καὶ ἅπαν τὸ χριστοτεπώνυμον πλῆρωμα τῆς Μητροπόλεως αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας ὑπὲρ ὕψιαιας καὶ πάσης εὐημερίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».

Μετὰ τὴν δοξολογία στὸν Καθεδρικὸ Ἱ. Ναὸ τοῦ Πιρότ, οἱ δύο ἀντιπροσωπεῖες μαζί μετὰ τὸν Πανιερώτατο Ἐπίσκοπο Νίσσης κ. Εἰρηναῖο κατευθύνθησαν μετὰ τὰ αὐτοκίνητα στὸ Ἑλληνικὸ Νεκροταφεῖο τοῦ Πιρότ, ὅπου κυμάτιζαν ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ γιουγκοσλαβικὴ σημαία. Ἐκεῖ τοὺς Προκαθημένους τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καὶ τὶς συνοδίους τους ὑποδέχθησαν οἱ τοπικὲς ἀρχές καὶ ὁ Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας στὸ Βελιγράδι.

Ὅπως εἶναι γνωστὸ, στὸ Νεκροταφεῖο αὐτό, ποὺ βρίσκεται δίπλα σ' ἐκεῖνο τῆς πόλεως τοῦ Πιρότ, ὑπάρχουν οἱ τάφοι 358 Ἑλλήνων στρατιωτῶν τῆς III Ἑλληνικῆς Μεραρχίας, ποὺ ἔπεσαν ἐκεῖ τὸ 1918.

Μπροστὰ στὸ μνημεῖο τοῦ Ἑλληνικοῦ Νεκροταφείου τοῦ Πιρότ ἦταν τοποθετημένο ἕνα τραπέζι

μέ κόλλυβα, κόκκινο κρασί και σερβικό ρακί, κεριά και λουλούδια μπρός στο οποίο οι δυο Προκαθήμενοι και οι κληρικοί των συνοδιών τους τέλεσαν στην ελληνική και σερβική μαζί, μνημόσυνο. Στο καλλιμάρμαρο μνημείο, που έχει φιλοτεχνήσει το 1932, ο Ά. Σώχος, υπάρχει ή επιγραφή:

«ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΝ ΚΑΛΟ
ΠΟΥ ΕΠΕΣΑΝ ΕΛΩ ΠΕΡΑ
Η ΛΥΤΡΩΜΕΝΗ ΗΡΩΙΣΣΑ ΓΗ
ΣΑΣ ΕΓΙΝΕ ΜΗΤΕΡΑ
ΤΟΝ ΣΕΡΒΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΑ
ΜΙΑ ΔΟΞΑ ΑΥΤΟΥΣ ΑΔΕΡΦΩΝΕΙ
Η ΔΑΦΝΗ ΑΠΟ ΤΟ ΑΙΜΑ ΣΑΣ
ΑΜΑΡΑΝΤΗ ΦΥΤΡΩΝΕΙ
Η ΕΛΛΑΣ ΔΙΑ ΤΑ 358 ΤΕΚΝΑ
ΙΙΙ ΕΛΛ. ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ».

Όλοι οι παριστάμενοι κρατούσαν ανάμμένα κεριά και με ξεχωριστή συγκίνηση παρακολουθούσαν

την ακολουθία. Στο τέλος οι δυο Προκαθήμενοι έχυσαν κρασί και λουλούδια στο Μνημείο κατά το τοπικό έθιμο, ενώ ο Μακ. Αρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ και οι Σεβ. Μητροπολίτες Τριφυλίας και Όλυμπίας κ. Στέφανος και Νέας Κρήνης και Καλαμαριάς κ. Προκόπιος περιήλθαν τους τάφους και τους έρραναν με άνθη. Άνάμεσα σ' αυτούς υπήρχε και ο τάφος ενός στρατιωτικού ιερέα. Πάνω στο σταυρό του τάφου διαβάζει κανείς την επιγραφή:

«ΙΕΡΕΥΣ ΑΝΤ. ΣΩΚΡΑΤΟΒΑΝ
ΕΘΑΝΕΝ 6-11-1918».

Δίπλα στο Έλληνικό Νεκροταφείο του Πιρότ βρίσκεται κενότάφιο για τους Σέρβους στρατιώτες, που έπεσαν στον ίδιο αγώνα. Άμέσως μετά το μνημόσυνο, οι δυο Προκαθήμενοι κατευθύνθηκαν εκεί με τα μέλη των συνοδιών τους και τέλεσαν τρισάγιο. Ο καιρός εύτυχως ευνόησε όλες τις υπαίθριες εκδηλώσεις. Από το Πιρότ οι δυο συνοδίες μαζί με τον Πανιερ. κ. Ειρηναίο μετέβησαν και ξεναγήθηκαν στο μνημείο τής θηριωδίας των Τούρκων στη Νίσα, όπου έχτισαν στα 1809 τα κεφάλια των Σέρβων που

Άναμνηστική φωτογραφία των δύο Προκαθήμενων με τα μέλη των δύο αντιπροσωπειών στην αίθουσα του Θρόνου των Πατριαρχείων μετά τη Θεία Λειτουργία της 30ής Οκτωβρίου.

κατέσφαξαν και στη συνέχεια στον Καθεδρικό Ἴ. Ναὸ Ἀγίας Τριάδος Νίσσας, όπου επίσης ἐψάλη δοξολογία και εἶχε συγκεντρωθεῖ πολλὸς κόσμος. Οἱ καμπάνες κρούονταν χαρμόσυνα και οἱ ψαλμωδίες ἀντηχοῦσαν στους τεράστιους θόλους τοῦ ἱστορημένου με ἀξιόλογες βυζαντινὲς ἀγιογραφίες μεγάλου Καθεδρικοῦ Ἴ. Ναοῦ τῆς ἑδρας τῆς Ἐπισκοπῆς. Μετὰ τὴ δοξολογία ὁ Πανιερ. κ. Εἰρηναῖος προσφώνησε και πάλι τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο ὡς ἐξῆς:

«Μακαριώτατε,

Ἀγιώτατε,

Σεβασμιώτατοι Ἀγιοὶ Ἀρχιερεῖς,

Πανοσιολογιώτατοι Πατέρες,

Ἡ χαρὰ μου σήμερα εἶναι πολὺ μεγάλη, καθὼς και ἡ χαρὰ τοῦ ὀρθοδόξου αὐτοῦ λαοῦ, και μεγάλη εὐχαρίστησις πρὸς τὸν Κύριον, πὸν ἠξίωσεν ἐμὲ ὅπως και ὄλους ἡμᾶς κατὰ τὸ σύντομον τοῦτο διάστημα νὰ σᾶς χαιρετίσω ἀπὸ τὸν ἅγιον αὐτὸν τόπον διὰ δευτέραν φοράν, ὅταν γνωρίζομε ποῖαν σημασίαν διὰ τὴν Ἀγίαν Ἐκκλησίαν μας εἶχεν ἡ ἰδική σας Ἀγία Ἐκκλησία εἰς τὸν εὐαγγελισμόν τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς λαοὺς μας. Διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλῶ, Μακαριώτατε, ἵνα και ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ, εὐλογήσητε αὐτὸν τὸν τίμιον και φιλόχριστον λαόν, τὸν λαὸν τῆς πόλεως τοῦ βασιλείου Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, τῆς πόλεως ἡ ὁποία εἶναι μία τῶν ἀρχαιοτέρων πὸν ἠξιώθησαν νὰ ἀκούσων τὸ Ἀγιον Εὐαγγέλιον ἀπὸ τὸν Ἀγιον Ἀπόστολον Τίτον. Εὐλογήσατε τὸν λαόν αὐτὸν, διὰ νὰ ἀδξηθῇ και ἐπισχυθῇ ἡ πίστις του, διὰ νὰ ἀνθέξῃ εἰς ὄλους τοὺς δυνατοὺς ἀνέμους τῆς ἐποχῆς μας, νὰ μείνῃ πιστὸς εἰς τὴν Ἀγίαν Ἐκκλησίαν του, εἰς τὴν Ὄρθόδοξον Πίστιν και Θεοσκείαν του και εἰς ὅλα τὰ Ἱερά Ἰδεώδη τῆς Ἐκκλησίας μας και τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ μας.

Μακαριώτατε, ὑμᾶς και τὴν λίαν τιμίαν συνοδίαν σας και σᾶς, Ἀγιώτατε, με τὴν ἀκολουθίαν σας, ἐγκαρδίως και θερμῶς χαιρετίζω με τοὺς λόγους «Ὡς εὖ παρέστητε - καλῶς ἤλθατε - Εἰς χρόνια πολλὰ!».

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ ἀντιφώνησε με τὰ ἀκόλουθα:

«Ἐκδηλώνω τὴν χαρὰν μου, καθὼς επίσης και τὴν χαρὰν τῶν συνοδευόντων με Ἀγίων Ἀρχιερέων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῶν Πανοσιολογιωτάτων Ἀρχιμανδριτῶν, τοῦ Διακόνου και τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς συνοδίας μου, διότι ἐδρῖσκόμεθα εἰς τὴν ἑδραν τῆς Ἐπισκοπῆς σας. Προσωπικῶς δι' ἐμὲ ἄς ἐπιτραπῇ νὰ ἐκδηλώσω διπλὴν τὴν χαρὰν, διότι, ὡς εἶπατε, εἶναι ἡ δευτέρα φορά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπισκέπτομαι τὸν εὐσεβῆ λαόν τῆς πόλεως ταύτης εἰς αὐτὸν τὸν μέγαν και ὠραῖον Ναόν, τὰ ἀξιοθέατα,

εἰς τὰ ὁποῖα με περιέφερε τότε συνοδεύων με ὡς και σήμερα ὁ Μακαριώτατος, ὁ Πατριάρχης ὑμῶν. Ἡ πόλις αὐτὴ εἶναι ἡ πόλις, εἰς τὴν ὁποῖαν ἀντηλλάγη ἡ χριστιανικὴ πίστις τῆς Ἑλλάδος και τῆς Σερβίας. Ἐδῶσε τὸν Χριστιανισμόν διὰ τοῦ Ἀποστόλου Τίτου ἡ Ἑλλὰς εἰς τὸν χῶρον αὐτόν, ἔλαβεν ὁμως και ἡ Ἑλλὰς, ἀλλὰ και ὁ κόσμος ὀλόκληρος και ἰδίᾳ τὸ Βυζαντινὸν τότε Κράτος τὰ προνόμια νὰ ἀσκή ἐλευθερα τὰ θεοσκευτικὰ του καθήκοντα και νὰ ἐκδηλώῃ τὴν πίστιν του. Χάρις εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν, ἡ ὁποία ὑπῆρξε ἡ γενέτειρα και τὸ λίκνον τοῦ Ἀγίου Ἀυτοκράτορος και Ἰσαποστόλου Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου.

Ἐὰν ἡ Ἀλεξάνδρεια ὑπερηφανεύεται διὰ τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον, ἡ Καισάρεια διὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, ἡ Καππαδοκία ἐν γένει διὰ τοὺς μεγάλους Καππαδόκας Ἀγίους, τοὺς ὁποίους ἔδῶσε, σεῖς πρέπει νὰ ὑπερηφανεύεσθε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν μορφήν τῆς Ἐκκλησίας μας, τὴν ὁποῖαν ἀνεκῆρξε εἰς Ἰσαπόστολον. Διότι χάρις εἰς αὐτόν ἡ διωκομένη σκληρῶς ὑπὸ τῶν γνωστῶν Ἀυτοκρατόρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Ἐκκλησία τῶν πρώτων αἰώνων, διὰ τοῦ διατάγματος τῶν Μεδιολάνων, ἀπέκτησε τὴν ἐλευθερίαν της. Νά, διὰ τὴν πρέπει νὰ εἰσθε ὑπερήφανοι ἐν Χριστῷ. Θὰ ἠμποροῦσα νὰ εἶπω πάρα πολλὰ, νὰ σᾶς κρατήσω ἴσως ἐπὶ ὄραν και πλεόν, διὰ νὰ σᾶς ὁμιλήσω διὰ τὸ θέμα αὐτό, ἀλλὰ σεβόμενος και τὴν κόπωσίν σας και τὸ προκεχωρημένον τῆς ἡμέρας διακόπτω τὸν λόγον μου ἐδῶ και ἀπευθύνω πρὸς ὄλους ὑμᾶς τὰς θεομότερας τῶν ἐδῶν μου πρὸς τὸν Κύριον εὐχόμενος πρὸς Αὐτόν, ὅπως διὰ προσβειῶν τοῦ Ἀγίου και Ἰσαποστόλου Κωνσταντίνου διδῆ πᾶσαν χαρὰν και εὐλογίαν και πᾶν κατὰ Θεὸν ποθητὸν εἰς ὄλους ὑμᾶς και ἰδιαιτέρως εἰς τὸν Προκαθήμενον τῆς ἐνδόξου αὐτῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην κύριον Γερμανόν, τὸν Ποιμενάρχην τῆς περιοχῆς σας κ. Εἰρηναῖον, εἰς ὄλον τὸν κλήρον και τὸν εὐσεβῆ λαόν, πὸν τελεῖ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἡγεσίαν τοῦ Πατριάρχου τῶν Σέρβων, τοῦ ὁποίου εὐχομαι πολλὰ τὰ ἔτη τῆς πατριαρχίας του, ὡς και τοῦ Σεβασμιωτάτου Ποιμενάρχου σας κυρίου Εἰρηναίου ὡσαύτως πολλὰ τὰ ἔτη».

Μετὰ τὴ δοξολογία στον Καθεδρικό Ἴ. Ναὸ τῆς Νίσσας, οἱ δύο Προκαθήμενοι με τίς συνοδίεσ τους κατευθύνθησαν στὸ παρακείμενο Ἐπισκοπεῖο, τοῦ ὁποίου τὸ παρεκκλήσιο ἔχει πρόσφατα ἱστορηθεῖ ἀπὸ Ἕλληνα ἀγιογράφου με θαυμάσιες βυζαντινὲς τεχντροπίας ἀγιογραφίες. Προσφέρθησαν ὀρεκτικὰ ποτὰ και παρατέθηκε ἀπὸ τὸν Πανιερ. κ. Εἰρηναῖο πλουσιώτατη τράπεζα, στὴν ὁποία παρακάθησαν ἐκτὸς ἀπὸ τὰ μέλη τῶν δυὸ ἀντιπροσωπειῶν, ὁ Ἐπαρχος τῆς περιοχῆς κ. ὁ Δήμαρχος τῆς Νίσσας, ὁ Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας κ.ἄ. Προσφωνώντας και πάλι τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο ὁ Πανιερώτατος Ἐπίσκοπος Νίσσας εἶπε:

«Μακαριώτατε,
 Ἁγιώτατε,
 Σεβασμιώτατοι Ἀδελφοὶ Ἀρχιερεῖς,
 Πανοσιολογιώτατοι Πατέρες,
 Κύριε Πρόεδρε τῆς περιοχῆς μας, Κύριε Δήμαρχε,
 Ἀγαπητοὶ φιλοξενούμενοι.

Ἐπιτρέψατέ μοι εἰς αὐτὴν τὴν ἐπίσημον καὶ ἱερὰν στιγμήν, σεβόμενος δεδοκιμασμένην οἰκιακὴν συνήθειαν νὰ χαιρετίσω τὸν Προθιεράρχην τῆς διὰ δόξης στεφανωθείσης Ἀθήνας καὶ πάσης τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλλάδος, τὴν Α.Μ. τὸν Ἀρχιεπίσκοπο κ. Σεραφεῖμ καὶ τὴν Α.Α. τὸν Πατριάρχη τῶν Σέρβων κ. Γερμανόν, τὸν Προκαθήμενον τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰς τιμίας καὶ σεβαστὰς συνοδίας των. Εἶμαι πολὺ χαρούμενος διότι μπορῶ νὰ τὸ κάνω ἐξ ὀνόματος τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐπαρχίας τῆς Νίσσης, τῆς γενετείρας τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐξ ὀνόματος τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν ὅλης τῆς ἐπαρχίας μου καὶ ἐμοῦ προσωπικῶς, διὰ τὴν μεγάλην τιμὴν, ἣ ὁποία ἐγένετο διὰ τῆς ἐπι-

σκέφους τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος καὶ τῆς Αὐτοῦ Ἁγιότητος τοῦ Πατριάρχου τῶν Σέρβων. Ἡ ὑψηλὴ αὐτῆ ἐπίσκεψις ἀποτελεῖ ἐξαιρετικὸν γεγονός καὶ θὰ μείνῃ εἰς αἰωνίαν ἀνάμνησιν εἰς τὰ χρονικά τῆς παλαιᾶς αὐτῆς ἐπαρχίας. Χαιρόμεθα ὅλοι ἡμεῖς καὶ κανχώμεθα καὶ εἴμεθα εὐγνώμονες βαθέως πρὸς τὸν Θεόν, διότι εἶχομεν τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὴν ἀνθοδέσμη τῶν καλῶν καὶ τῶν ἱερῶν δεσμῶν μεταξὺ τοῦ ἰδικοῦ μας καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τῆς ἡμετέρας καὶ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ προσθέσωμεν ἓν μικρὸν ἄνθος, τὸ ὁποῖον ἄνθος εἰς τὴν ἀνθοδέσμη αὐτὴν, ποὺ ἔχει ὠραιότατα χρώματα καὶ θαυμαστὸν ἄρωμα, θὰ τὴν κάνει ἀκόμη πιὸ ὁμορφὴ καὶ μυρωδάτη. Οἱ δεσμοὶ μας εἶναι ἱεροί, διότι ὁ ἰδικός μας ὁ Ἅγιος Σάββας ἔθεσε τοὺς δεσμοὺς αὐτοὺς ἐπὶ τῶν ἱερῶν θεμελιῶν καὶ τῶν αἰωνίων ἀρχῶν τοῦ Ἐδαγγελίου καὶ εἰς τὰ κοινὰ ιδεώδη τῆς Πίστεώς μας καὶ τῆς Ἐκκλησίας μας. Εἶναι ἡγιασμένοι μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Πολὺ χαιρόμεθα διότι οἱ καλοὶ αὐτοὶ δεσμοὶ καὶ σήμερον ζοῦν καὶ ἀμοιβαίως ἐμβαθύνονται τόσον ἐκ μέρους τῶν δύο Ἁγίων Ἐκκλησιῶν μας ὅσον καὶ ἐκ μέρους τῶν κρατῶν μας. Ἐν τῇ πνευματικῇ αὐτῇ κοινωνίᾳ καὶ ἐνότητι ἐν Χριστῷ, πλὴν τῶν προαναφερθέντων συντελεστῶν πολὺ συμβάλλουν καὶ οἱ τάφοι

Παντοῦ ὁ πιστὸς ὀρθόδοξος σερβικὸς λαὸς ἐπαφύλαξε στὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν κ. Σεραφεῖμ καὶ τὰ μέλη τῆς συνοδίας του ἐγκάρδια ὑποδοχή. Ἄνω: Νεάνιδα τοῦ προσφέρει ἄνθη.

Μετά τὸ μνημόσυνο στὸ Πιρότ, ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἔβρανε μὲ ἄνθη τοὺς τάφους τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, ποὺ ἔπεσαν ἐκεῖ τὸ 1918. Μεταξὺ τους κι ἕνας στρατιωτικὸς ἱερέας.

τῶν πεσόντων εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα τῆς πίστεώς μας. Οἱ τάφοι τοῦ Πιρότ, Μακαριώτατε, εἰς τοὺς ὁποίους σήμερον ἐτελέσατε τὸ μνημόσυνον καὶ οἱ τάφοι τῶν ἰδικῶν μας ἡρώων εἰς τὸ Ζεϊτινλίκ, εἰς τὴν Κέοκχορ, εἰς τὴν νῆσον Βίδο καὶ εἰς ἄλλα μέρη εἶναι ζωντανὰ πηγαὶ ἐμπνεύσεως τῆς ἀδιασπάστου ἀδελφότητος τῶν λαῶν μας καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν μας.

Μακαριώτατε,

Εἰς Ὑμᾶς καὶ εἰς τὴν τιμίαν συνοδίαν Σας, καθὼς καὶ εἰς Ὑμᾶς, Ἀγιώτατε, καὶ εἰς τὰ μέλη τῆς ἀκολουθίας Σας, εὐχόμεθα νὰ αἰσθάνεσθε εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν «σὺν στὸ σπῆτι σας». Εὐχόμεθα ἀπὸ τὸ Πιρότ καὶ τὴν Νίσσαν νὰ λάβετε μόνιμον ἀνάμνησιν καὶ τὴν ἰδικὴν μας μεγάλην εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν γενομένην ἐπίσκεψιν. Ὅλους ἐσᾶς σᾶς χαιρετῶ καὶ σᾶς, ἀγαπητοὶ φιλοξενούμενοι μὲ τὸ «Ὡς εὐ παρόεστητε» καὶ «Νὰ ζήσετε πολλὰ ἔτη!».

Ἀμέσως μετὰ ὁ Πανιερ. κ. Βίρηναϊος πρόσφερε στὸν Μακαριώτατο κ. Σεραφείμ καὶ τὰ μέλη τῆς συνοδίας του ἀναμνηστικὰ δῶρα, ἐνῶ ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ πρόσφερε σὲ ἀνάμνησιν τῆς ἐπισκέψεώς του ἀρχιερατικὸ ἐγκόλπιο καὶ εἶπε:

«Μακαριώτατε Πατριάρχα,

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφοὶ Ἀρχιερεῖς καὶ λοιποὶ συνδαιτημόνες.

Νὰ διανθίσωμε λιγάκι καὶ νὰ κάνωμε εὐχάριστον τὸ τραπέζι, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν καλοσύνην νὰ μᾶς καλέσῃ ἐδῶ ὁ Ἅγιος Νίσσης. Καὶ ἐξηγουμαι: ἐνῶ ὁ Ἅγιος Νίσσης καὶ τοῦ Πατριάρχου μάλιστα συγκατανεύοντος εἶπε ὅτι δὲν θὰ ὑπερβῆ τὰ δύο λεπτὰ τῆς ὥρας εἰς τὴν ὁμιλίαν του, φοβοῦμαι ὅτι τὰ ὑπερέβημεν ὁπωσδήποτε. Ἄν πλησιάσαμε τὰ δέκα, δὲν ξεύρω! Ταῦτα, ἐκτὸς κειμένου.

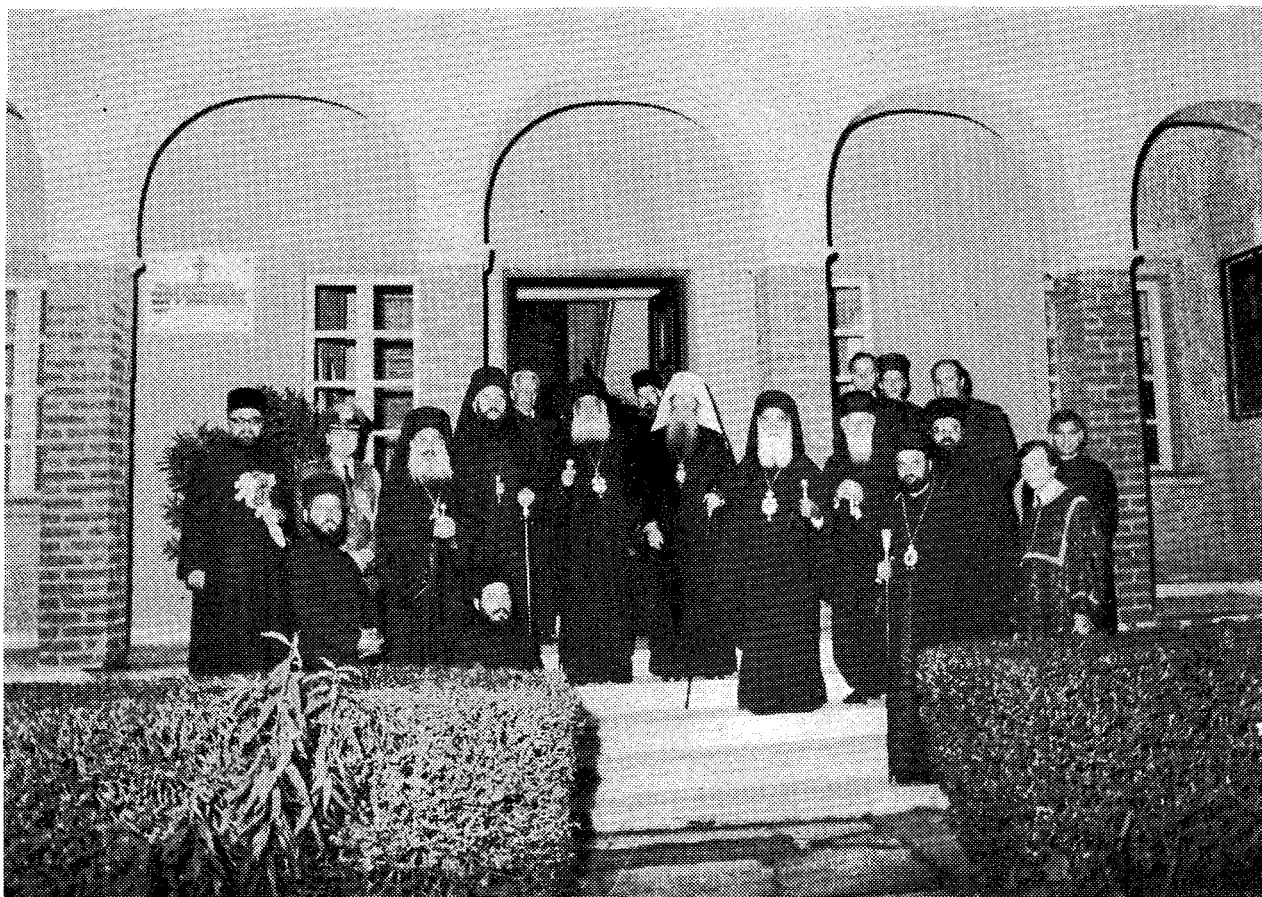
Μακαριώτατε καὶ προσφιλέστατε Πατριάρχα μας,

Ἅγιε Νίσσης καὶ ἀγαπητὲ οἰκοδεσπότη,

Ἀδελφοὶ Ἀρχιερεῖς καὶ τῆς ἡμετέρας, ἀλλὰ καὶ τῆς Σεβκιῆς Ἐκκλησίας, Πανοσιολογιώτατοι Ἀρχιμανδρίται, Αἰδεσιμολογιώτατοι Ἱερεῖς. Ἐντιμώτατοι Κύριε Πρόεδρε καὶ Κύριε Δήμαρχε, Κύριε Στρατιωτικὲ Ἀκόλουθε τῆς Πρεσβείας μας, ἀγαπητοὶ συνδαιτημόνες καὶ ἀγαπηταὶ μοναχαί, ποὺ μᾶς περιποιεῖσθε,

Εἶναι μέγα προνόμιον νὰ ἀνήκωμεν οἱ δύο λαοὶ καὶ νὰ εἴμεθα τέκνα τῆς Μιᾶς Ἀγίας καὶ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ποὺ εἶναι ἡ κιβωτὸς καὶ τὸ ταμεῖον τῆς Ἀληθείας τὴν ὁποῖαν ὁ Κύριος μετέφερε ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ εἰς τὴν Γῆν καὶ μετὰ τὴν ὁποῖαν ἠθέλησε νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν Ἄνθρωπον. Ἡ πεμπτοσύνα, ὅμως, ὅπως γνωρίζομε ὅλοι μας, τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀποκορυφούται εἰς τὴν ἐντολὴν τῆς Ἀγάπης, τὴν ὁποῖαν ὁ Κύριος καὶ διὰ τῆς γεννήσεως καὶ διὰ τῆς θουσίας του ἠθέλησε νὰ πιστοποιήσῃ καὶ τὴν ὁποῖαν

ἐπαναλάβω ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον καὶ Σεῖς ἐτονίσατε, αἰσθανόμεθα τὴν παρουσίαν μας ἐδῶ ὡς παρουσίαν ἐν τῷ οἴκῳ μας, τόσο εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σας ἐπὶ μέρους ὅσον καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας ἐν γένει, πρὸς τὴν ὁποῖαν γίνεται ἡ ἐπίσκεψις ἐμοῦ καὶ τῆς συνοδίας μου. Ἐπίσης ἐπιθυμῶ νὰ ὑπομνήσω διότι αὐτὰ εἶναι γνωστά, καὶ σεῖς τὰ ἀναφέρατε, ὅτι δὲν εἶναι τυχαῖον αὐτὸ ποὺ ἡ Θεία Πρόνοια ἐπεφύλαξεν, ὥστε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος νὰ γεννηθῆ εἰς τὴν χώραν σας, νὰ βασιλεύσῃ εἰς τὴν χώραν μας ὡς Ἀυτοκράτωρ τοῦ Βυζαν-

Ἀναμνηστικὴ φωτογραφία μπρὸς στὸ Ἐπισκοπεῖο τοῦ Πιρότ. Τὸς δύο Προκαθημένους περιβάλλουν τὰ μέλη τῶν συνοδιῶν τους, ὁ Πανιερ. Νίσης κ. Εἰρηναῖος κ. ὁ Στρατ. Ἀκόλουθος τῆς Ἑλλάδος.

Ἀγάπην τόσο ἐξαίρει καὶ ὑμολογεῖ ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν Παῦλος. Αὐτὴ ἡ Ἀγάπη εἶναι, ἀγαπητοί μου, ἡ βαθεῖα Ἀγάπη, τὴν ὁποῖαν τρέφουν αἱ δύο Ἐκκλησίαι μας, ἡ Σερβικὴ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ, εἶναι ἡ αἰτία, ἡ μοναδικὴ αἰτία, ἂν θέλετε, τῆς στενῆς ἐπαφῆς καὶ τοῦ στενοῦ δεσμοῦ, τὸν ὁποῖον ἔχουν καὶ ὁ κληρὸς καὶ τὰ πληρώματά των, ὁ σερβικὸς καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαός, πράγμα τὸ ὁποῖον τελευταίως καὶ αἱ Κυβερνήσεις τῶν δύο χωρῶν μας ἐπισήμως ἠθέλησαν νὰ πιστοποιήσουν διὰ τῶν ἀλληπαλλήλων ἐπισκέψεων τῶν ἀρχηγῶν καὶ πρῶθυπουργῶν των εἰς ἀμφοτέρας.

Ἄγιε Νίσης, δὲν εἶναι ὑπερβολή, καὶ διὰ νὰ

τίον καὶ ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιωματός του νὰ εὐεργετήσῃ ὁλόκληρον τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς Ρωμαϊκῆς Ἀυτοκρατορίας. Ἀντιλαμβανόμεθα, λοιπόν, καὶ πρέπει νὰ ἀντιλαμβανόμεθα ὅλοι μας ὁποῖους δεσμοὺς ἔχομεν, καὶ πρέπει νὰ ἔχομεν, οἱ δύο λαοὶ μας καὶ αἱ δύο Ἐκκλησίαι μας, καὶ πόσον ὀφείλομεν νὰ ἐκτιμῶμεν οἱ λαοὶ ἀνεξαιρέτως πιστευμάτων τὴν προσφορὰν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὰ δύο Ἔθνη, καὶ τὸ Σερβικὸν καὶ τὸ ἰδικόν μας. Ὅταν εἴμεθα οἱ δύο λαοὶ εἰς τὸ σκότος καὶ ὑπὸ τὸ πέλμα στυγνοῦ κατακτητοῦ ἐπὶ 400 καὶ πλέον ἔτη, ἡ Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας τὴν ἐλευθερίαν ἔδωκε τὸ πρῶτον ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος,

Άπό τή συνάντηση τοῦ Μκκ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφεῖμ μετὸν Ἀντιπρόεδρο τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Κυβερνήσεως Δρα Σόκκοβιτς. Ἐκατέρωθεν οἱ Σεβ. Κίτρους καὶ Ν. Κρήνης.

ἀπαλλάξας αὐτὴν ἀπὸ τοὺς ἀπεινεῖς διώκτας τῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὡς εἶπον καὶ εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν, ἡ Ἐκκλησία ἦτο ἐκείνη ἡ ὁποία ἀνέλαβε τὸν πρωτεύοντα ρόλον νὰ ἀγωνισθῆ διὰ νὰ ἀποτινάξῃ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν καὶ νὰ φέρῃ τὴν ἐλευθερίαν καὶ εἰς τὸ Σερβικὸν καὶ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος. Ἡ Ἐκκλησία, ἡ ταμειοῦχος αὐτῆ τῆς Ἀληθείας, ἡ ὁποία Ἀλήθεια λέγεται καὶ διδάσκειται καὶ καθιστᾷ τὸν Ἄνθρωπον ἐλεύθερον.

Μὲ αὐτὰ τὰ λίγα, Ἅγιε οἰκοδεσπότη σήμερον, Ἅγιε Νίσσης, Ἅγιοι ἐν Χριστῷ Ἀδελφοὶ τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε εὐλοκωρῶν τὰ αἰσθήματα τῆς ἀγάπης μας, τῆς ἀγάπης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, τῶν Σεβασμιωτάτων Τριφυλίας κ. Στεφάνου καὶ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριᾶς κ. Προκοπίου καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν συνόδων μου. Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια, τὰ ὁποῖα δυστυχῶς δὲν εἶναι λίγα καὶ δι' ἐμέ, σᾶς ἀσπάζομαι ὅλους ἐρχόμενος εἰς τὸν ἀδελφὸν σερβικὸν λαὸν κάθε προκοπῆν καὶ ἐπικράτησιν ἐν τῷ κόσμῳ μας τῆς περιποθήτου δι' ὅλους μας εἰρήνης».

Άπό τὴ Νίσσα οἱ δύο Προκαθήμενοι μετὶ τις συν-

οδίαις τοὺς κατευθύνθησαν στὴν ἱστορικὴ Ἱ. Μονὴ Μανάσσια, ὅπου μαζὶ μετὸν κυριάρχην Πανιερ. Ἐπίσκοπο Μπρανιτσέβου κ. Χρυσόστομο καὶ τὴ γυναικεῖα μοναστικὴ ἀδελφότητα ἀνέμενον ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κίτρους κ. Βαρνάβας καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλλάδας στὸ Βελιγράδι κ. Δημήτριος Μακροῦς ποὺ εἶχαν ἀφιχθῆ τὸ πρωὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Σεβ. κ. Βαρνάβας δὲν μπόρεσε νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα στὴ Σερβία, γιὰ τὴν Κυριακὴ 30 Ὀκτωβρίου ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς ἐγκαινίασε στὴν Ἱ. Μητρόπολιν τοῦ Μουσεῖο τοῦ Δίου καὶ ἔπρεπε νὰ βρισκεται ἐκεῖ, ἐνῶ ὁ κ. Πρόεδρος εἶχε ἔλθει στὴν Ἑλλάδα μετὶ τὸν Πρωθυπουργὸ τῆς Γιουγκοσλαβίας Κα Πλάνιτς, πρὶν λίγες μέρες.

Ἡ Ἱ. Μονὴ Μανάσσια ἔχει φρουριακὴ μορφή καὶ εἶναι περίφημη γιὰ τὶς βυζαντινὰς τοιχογραφίας τῆς, ποὺ στολίζουν ὅλα τὰ ἐγχειρίδια βυζαντινῆς τέχνης. Ἐκεῖ λειτουργοῦσε σπουδαῖο βιβλιογραφικὸ ἐργαστήρι καὶ ὁ πρὸνάρχης τοῦ Καθολικοῦ τῆς ἔχει μεταβληθῆ σὲ σχετικὸ μουσεῖο. Ἐξαιρετικὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καὶ τὸ παρεκκλήσιο τοῦ μοναστηριοῦ, ποὺ ἱστορήθηκε πρόσφατα ἀπὸ σύγχρονον Σέρβο Ἀγιογράφο μετ' ἀμιγῆ βυζαντινὴ τεχνοτροπία.

Μετά τή δοξολογία και τή ξενάγηση παρατέθηκε τράπεζα, κατά τήν ὁποία ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ ἀπευθύνθηκε στις μονάζουσες μέ τὰ ἑξῆς:

«Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι, Πανοσιολογιώτατοι, Ἁγία Ἡγουμένη και ἀγαπηταί ἀδελφαί.

Κύριε Πρόεδρη, Κύριε Στρατιωτικῆ Ἀκόλουθε,

Ἐνομίσαμε ὅτι εἰς τήν Νίσσαν εἶχαν τελειώσει οἱ λόγοι και ἐπήραμε τήν μεγάλην ἀπόφασιν νά μὴν ἀνοίξωμεν τὸ στόμα μας ἄλλην φοράν, ἀλλά δυστυχῶς ἀθετήσαμε τὸν λόγον μας [Γέλωτες]. Αἰσθάνομαι ἰδιαιτέραν χαρὰν και βαθεῖαν συγκίνησιν, διότι ἀξιόνομαι νά ἐπισκεφθῶ προσωπικῶς ἐγὼ διὰ δευτέραν φοράν τήν Ἱερὰν ταύτην Μονήν μαζί μέ τὸν Σεβασμιώτατον Κίτρον κ. Βαρνάβαν. Διερχομένων και τὰ αἰσθήματα τῶν σημερινῶν ἀκολούθων μου Σεβ. Τριφυλίας κ. Στεφάνου και Νέας Κοήνης και Καλαμαριᾶς κ. Προκοπίου και τῶν λοιπῶν ἐξ Ἑλλάδος κληρικῶν και λαϊκῶν, ἐκφράζω ἰδίαν χαρὰν και συγκίνησιν διὰ τήν σημερινήν ἐπίσκεψιν εἰς τήν παλαιάτατον ταύτην Ἱερὰν

Μονήν. Δέν ἐπιθυμῶ νά κάνω μάθημα ἀπόψε εἰς τὰς ἀδελφὰς τουλάχιστον, πού μέ ἀκούουν, διότι τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα εἶδον και ἀπόψε μαρτυροῦν περὶ τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀδελφῶν και ἐπομένως περιτεύει πᾶσα ἄλλη προτροπή ἀπό μέρους μου. Τοῦτο μόνον ἐπιθυμῶ νά εἶπω ὅτι: ὁ μοναχὸς γενικῶς εἶναι ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων και ἀνώτερος παντός κοσμικοῦ ἄρχοντος, διότι ὁ κανὼν τὸν ὁποῖον ὀφείλει νά ἀκολουθῆ, πού εἶναι ἡ ἀκτῆμοσύνη, ἡ σεμνότης και ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ ὑπακοή και ἡ διαρκῆς προσευχὴ πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα, τὸν καθιστοῦν ἀνθρώπον χωρίς ἀνάγκας πολλὰς, χωρίς ἄγχος, τὸ ὁποῖον ἔχουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι και ἰδίως εἰς τήν σημερινήν μας κοινωνίαν. Καὶ διὰ νά μὴ σᾶς κοιράζω, ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος κάνει σύγκρισιν μεταξύ βασιλέως και μοναχοῦ και εὐρίσκει τὸν μοναχὸν ἀσυνγκρίτως ἀνώτερον τοῦ βασιλέως, ἴσως διότι ὀδεύει μέ πίστιν, μέ ἀφοσίωσιν και μέ πεποίθησιν τὸν δρόμον πού ὀδηγεῖ ἀπό τήν γῆν πρὸς τὸν Οὐρανόν. Ἀπὸ τήν ἕλλην εἰς τὸ πνεῦμα. Τὸν κάνει πολίτην τοῦ Οὐρανοῦ πράγμα πού δέν ξεύρομεν ἂν οἱ ἀξιωματοῦχοι τοῦ κόσμου τούτου, ἔστω και βασιλεῖς, τύχουν τῆς μεγάλης εὐσπλαγγνίας νά εὐρεθοῦν πλησίον τοῦ Οὐρανοῦ Πατρός. Ἰδοῦ, διατὶ ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος κάνει σύγκρισιν ἡγεμόνος και

Ἀπὸ τήν ἐπίσκεψιν τῶν δύο Προκαθημένων στὸν Πρόεδρο τῆς Σ.Δ. τῆς Σερβίας κ. Πέσιτς. Στις συνομιλίες πήραν μέρος τὰ ἀρχιερατικὰ μέλη τῶν δύο ἀντιπροσωπειῶν.

Ο Μακ. Αρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ προσφέρει στον Πάνιερ. Έπίσκοπο Σέρμ κ. Ανδρέα εγκόλπιο σε ανάμνηση της επίσκεψής του στην Ι. Μ. Κρουσέντολ. Στο κέντρο ο Αρχιεπίσκοπος π. Τιμόθεος.

μοναχῶν καὶ εὐρίσκει τὸν δεύτερον ἀνώτερον τοῦ πρώτου.

Μετὰ τὰ λίγα αὐτά, ἐπιθυμοῦμεν νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμε θεομύστατα διὰ τὴν ὑποδοχὴν καὶ τὴν φιλοξενίαν, ἣ ὁποία ἐξεδηλώθη καὶ αὐτὴ μὲ αἰσθήματα ἀγάπης, καὶ νὰ ἐκφράσωμε πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον κ. Χρυσόστομον τὴν εὐγνωμοσύνην μας, διὰ τὸν κόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπεβλήθη νὰ εὐρεθῇ ἐδῶ καὶ διὰ τὴν πλοσυριοπάροχον φιλοξενίαν του ὡς πνευματικῶς προϊσταμένον τῆς Ἱερός αὐτῆς Μονῆς. Δι' ὅλην αὐτὴν τὴν ἀγάπην, ποὺ ἐγεύθημεν κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς παραμονῆς μας ἐδῶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας ἀπὸ μέρους τοῦ Μακ. Πατριάρχου, τῶν ἄλλων Ἀρχιερέων καὶ τοῦ σερβικοῦ λαοῦ, ἐπιτρέψατέ μοι, Σεβασμιώτατε, καὶ ἀπόψε, ὅπως καὶ ἄλλοῦ ἐπροᾶξα νὰ ἐκδηλώσω καὶ ἐγὼ τὰ αἰσθήματα ἀγάπης ποὺ μὲ κατέχουν μὲ τὴν προσφορὰν ἐνὸς ἀναμνηστικοῦ δώρου, ἐνὸς ἐγκολπίου, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου εἶναι φιλοτεγνημένη ἡ σεπτὴ μορφή τῆς Παναγίας μας, καὶ τὴν εὐχὴν πρὸς Αὐτήν, ὅπως διαφυλάττῃ Ἑμᾶς εἰς ἔτη πολλά, ὅπως διαποιομαίνετε θεοφιλῶς τὸ ἐμπιστευθὲν εἰς Ἑμᾶς εὐσεβὲς ποιμνιον, εἰς τὸ ὁποῖον συγκαταριθμεῖται καὶ ἡ μοναστικὴ αὕτη ἀδελφότης. Ἐπίσης, δὲν εἶναι βέβαια

δόκιμος ἡ λέξις ποὺ θὰ εἶπω, δὲν εἶναι ὅμως καὶ περιφρονητέα, εἰς τὴν οἰκοδόσπουνα, ἣ ὁποία διευθύνει τὸν οἶκον τοῦτον, τὴν μονὴν ταύτην, προσφέρομεν, πάλιν εἰς ἀγαθὴν ἀνάμνησιν τῆς διελεύσεώς μας ἀπὸ ἐδῶ, τὸ μικρὸν αὐτὸ δῶρον, τὸ ἀνθοδοχεῖον αὐτό, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ τοποθετοῦν ἄνθη ποὺ εἴτε καλλιγεροῦν αἱ ἴδιαι αἱ ἀδελφαὶ εἴτε ἀπὸ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν φράσιν τοῦ Ἐὐαγγελίου, ἵνα εὐωδιάξουν καὶ συμβολίξῃ ἡ εὐωδία αὐτῶν τὴν πνευματικὴν εὐωδίαν, ἣ ὁποία πρέπει νὰ ἀνεβαίνει κατὰ τὰς προσευχὰς καὶ τὰς δεήσεις τῶν ἀδελφῶν τῆς μονῆς αὐτῆς».

Σὲ κάθε μοναχῆ, ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἔδωσε ὡς εὐλογία ἀπὸ ἑνα σταυρῶ, ἐνῶ ἡ Καθηγουμένη τῆς Ἱ. Μονῆς Μανάσσια πρόσφερε στὰ μέλη τῆς συνόδου τοῦ ἀπὸ μιᾶ μεγάλης ἐγχρωμῆ ἀναπαραγωγῆ τοιχογραφίας τοῦ Ἁγίου Νικήτα (15ου αἰ.) ἀπὸ τὸ Καθολικὸ τῆς καὶ ἑνα ἀντίτυπο ἰδιαίτερα ἐπιμελημένης ἐκδόσεως γιὰ τὸ βιβλιογραφικὸ ἔργαστήρι, ποὺ λειτουργοῦσε στὸ μοναστήρι.

Ἡ ἐπιστροφή τῶν δύο ἀντιπροσωπειῶν ἔγινε ἀργὰ τὸ βράδι στὸ Βελιγράδι μὲ βροχῆ.

4. Συναντήσεις με Κρατικούς Λειτουργούς — Επίσημες συνομιλίες στο Πατριαρχείο.

Τὸ πρωὶ τῆς Τρίτης 1 Νοεμβρίου, τὰ ἀρχιερατικά μέλη τῶν δύο ἀντιπροσωπειῶν με ἐπικεφαλῆς τοὺς δύο Προκαθημένους ἐπισκέφθηκαν καὶ εἶχαν συναντήσεις με τὸν Ἀντιπρόεδρο τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Κυβερνήσεως Δρα Mijat Sukovic καὶ τὸν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς τῆς ΣΔ τῆς Σερβίας κ. Branko Pesic. Στὸν πρῶτο ὁ Μακρινώτατος Ἀρχιεπίσκοπος πρόσφερε ἀνάγλυφο ἀμφορέα με παραστάσεις ψαριῶν καὶ στὸν δεύτερο κεραμικὸ λαϊκῆς τέχνης με παραστάσεις παγωνιῶν.

Οἱ συναντήσεις καλύφθηκαν ἀπὸ τὴ γιουγκοσλαβικὴ Τηλεόραση καὶ μεταδόθηκαν στὰ βραδινὰ δελτία εἰδήσεων τῆς ἴδιας μέρας, ἐνῶ εὐρύτατη δημοσιότητα ἔδωσε σ' αὐτὲς ὁ γιουγκοσλαβικὸς τύπος.

Τὸ Γιουγκοσλαβικὸ Πρακτορεῖο Εἰδήσεων «Tanjug» ἔστειλε τὴν παρακάτω εἴδηση, ποὺ δημοσίευσαν οἱ ἔφημερίδες «Politika», «Borba», «Politika Ekspres», «Vacernje Novosti» καὶ «Vjesnik» στὶς 2 Νοεμβρίου:

«Ὁ Γιουγκοσλάβος Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου Mijat Sukovic δέχθηκε σήμερα, Τρίτη, ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας με ἐπικεφαλῆς τὸν Προκαθημένον τῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιεπίσκοπο Σεραφεῖμ.

Ὅπως τονίσθηκε κατὰ τὶς συνομιλίες ποὺ ἀκολούθησαν, οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες Ἑλλάδας καὶ Γιουγκοσλαβίας ἀντανανλοῦν τὶς καλὲς διακριτικὲς σχέσεις ἀνάμεσα στὶς δύο γειτονικὲς χῶρες. Ἐκφράσθηκε ἀμοιβαία εὐχὴ γιὰ διατήρηση καὶ περαιτέρω ἐδραίωση τῶν ἱστορικῶν δεσμῶν μεταξὺ τῶν λαῶν τῶν δύο χωρῶν.

Ἡ ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ἐπισκέπτεται τὴ Γιουγκοσλαβία μετὰ ἀπὸ πρόσκληση τῆς Σερβικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας».

Οἱ ἴδιες ἔφημερίδες δημοσίευσαν καὶ τὰ παρακάτω:

«Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Σ.Δ. Σερβίας κ. Branko Pesic δέχθηκε τὸν Πατριάρχη τῆς Σερβικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας κ. Γερμανὸ καὶ

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ ἀπευθίνει νουθεσίες πρὸς μοναχούς. Δίπλα του ὁ Μακ. Πατριάρχης κ. Γερμανός, ὁ Σεβ. Κίτρος κ. Βαρνάβας καὶ ἄλλα μέλη τῶν δύο συνοδιῶν.

Άπό τήν άπονομή στον Μακ. Άρχιεπίσκοπο κ. Σεραφείμ τοῦ χρυσοῦ μεταλλίου τῆς 25ετηρίδας ἀπό τήν ἀνάρρηση στον Πατριαρχικό Θρόνο τῆς Σερβίας τοῦ Μακ. κ. Γερμανοῦ.

τόν Προκαθήμενο τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας Ἀρχιεπίσκοπο κ. Σεραφείμ.

Στις συνομιλίες συμμετείχαν, ἐκτός ἀπό τὰ μέλη τῶν Συνόδων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Σ.Δ. Σερβίας κ. Milan Dragović, ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου κ. Vukojec Bulatović, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Σ.Δ. Σερβίας γιά τίς σχέσεις μέ Ἐθνοσυνενετικές Κοινότητες κ. Zvonimir Stanković καί ὁ Γραμματέας τῆς παραπάνω Ἐπιτροπῆς κ. Vladimír Stanojević.

Πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι τὸ «Tanjug» εἶναι τὸ ἔθνικὸ Πρακτορεῖο Εἰδήσεων τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἢ «Politika» ἢ μεγαλύτερη ἑφημερίδα τῆς χώρας, τὸ «Vjesnik» ἢ μεγαλύτερη ἑφημερίδα τῆς Σ.Δ. Κροατίας καί «Borba» ἢ ἐπίσημη ἑφημερίδα τοῦ Κόμματος.

Ὅπως ἀναφέρεται σὲ ἔκθεση τοῦ Συμβούλου Τύπου τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας στὸ Βελιγράδι κ. Σταύρου Φραγκόπουλου:

«Ὁλος ὁ Γιουγκοσλαβικὸς Τύπος μὴ ἐξαιρομένης καί τῆς ἑφημερίδας «Borba», ποὺ εἶναι τὸ ἐπίσημο δημοσιογραφικὸ ὄργανο τοῦ κόμματος, ἔδωσε εὐρύτατη δημοσιότητα στὴν ἐπίσημη ἐπίσκεψη ποὺ πραγματοποιοῖσε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφείμ στὴ Σερβία.

Ἐχοντας ὑπ' ὄψη μας παρόμοιες ἐπισκέψεις κορυφῆς Ἱεραρχῶν καί ἄλλων δογμάτων στὴ Γιουγκοσλαβία καί τῆς ἐλαχίστης ἕως μηδαμινῆς δημοσιότητας, ποὺ ἔτυχαν, θέλουμε νά υπογραμμίσουμε τὴ σπουδαιότητα τοῦ παραπάνω γεγονότος» (Βελιγράδι, 2.11.83).

Τὸ πρωινὸ ἦταν ἐλεύθερο γιά τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ἑλληνικῆς συνοδίας. Τὸ μεσημέρι δόθηκε στὴν αἴθουσα τοῦ θρόνου τῶν Πατριαρχείων μεγάλη δεξίωση ἀπὸ τὸν Μακ. Πατριάρχη κ. Γερμανὸ πρὸς τιμὴ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφείμ. Προσῆλθαν καί υπέβησαν τὰ σέβη τους στὸν Προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας μας πολλοὶ Ἀρχιερεῖς τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἱερός κλῆρος τοῦ Βελιγραδίου, ὁ Προνούτσιος τοῦ Βατικανοῦ, ὁ Ἐφημέριος τοῦ Ρωσικοῦ Ἱ. Ναοῦ, ἀνώτατοι Κρατικοὶ Λειτουργοί, ὁ Πρέσβυς

και το προσωπικό της Έλληνικής Πρεσβείας στο Βελιγράδι, ο Πρέσβυς της Κυπριακής Δημοκρατίας στο Βελιγράδι, επίλεκτα μέλη της ελληνικής παροικίας και πολλοί Ορθόδοξοι Σέρβοι.

Στις 5 μ.μ. στο επίσημο «σαλόνι» δίπλα στην αίθουσα του θρόνου έλαβαν χώραν οι επίσημες συνομιλίες μεταξύ των δύο Προκαθημένων, στις οποίες πήραν μέρος μόνο τα αρχιερατικά μέλη των δύο αντιπροσωπειών. Μετά το πέρας τους, ο Μακ. Πατριάρχης κ. Γερμανός απένειμε σε όλα τα μέλη της ελληνικής αντιπροσωπείας το μετάλλιο της 25ετίας της Πατριαρχείας του (1958-1983) και τους πρόσφερε πολύτιμα δώρα. Ο Μακ. Αρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ, έξ' άλλου, πρόσφερε στους Σέρβους Αρχιερείς εγκόλπια και στον Αρχιγραμματέα της Ι. Συνόδου της Σερβικής Έκκλησίας Πρωτοπρεσβύτερο Μίλαν Γιάνκοβιτς σταυρό.

Στις 8 μ.μ. ο Πρέσβυς της χώρας μας στο Βελιγράδι και η σύζυγός του κυρία Δημητρίου Μακρή παρέθεσαν στην πρεσβευτική κατοικία γεύμα προς τιμήν του Μακ. Αρχιεπισκόπου κ. Σεραφείμ, στο οποίο παρακάθησαν επίσης ο Μακ. Πατριάρχης κ.

Γερμανός, τα μέλη των δύο αντιπροσωπειών και στελέχη της Έλληνικής Πρεσβείας. Στην πρόποσή του ο Πρέσβυς κ. Μακρής μίλησε με ιδιαίτερο σεβασμό για την Έκκλησία μας και για το πρόσωπο του Προκαθημένου της, τον οποίο παρακάλεσε να είναι ο οικοδεσπότης μέσα στο σπίτι του και ν' ανταποδώσει τρόπον τινά τη φιλοξενία στον Σέρβο Πατριάρχη. Ο Μακ. Αρχιεπίσκοπος απάντησε κατάλληλα εξαίροντας τη λεπτότητα του Έλληνα Πρέσβυ.

5. Ι. Μ. Κρουσέντολ — Ι. Μ. Γιογκέτεγκ — Καρλοβίμιο — Νόβισαντ.

Το πρωινό την τελευταία μέρα Τετάρτη 2 Νοεμβρίου παρατέθηκε πάλι στη μεγάλη Τράπεζα του Πατριαρχείου πολύ πρωί (ήταν νηστίσιμο, όπως και όλα τα γεύματα της ημέρας λόγω της Τετάρτης) και οι δύο Προκαθημένοι επικεφαλής των μελών των δύο αντιπροσωπειών αναχώρησαν με αυτοκίνητα για την Ι. Μ. Κρουσέντολ με το περίφημο βυζαντινό τέμπλο και τις παλιές τοιχογραφίες. Όπως ανέφερε, άλλως τε προσφωνώντας τον Μακ. Αρχιεπίσκοπο, ο Πανιερότατος Επίσκοπος Σρέμ κ. Ανδρέας η περιοχή

Μετά το επίσημο γεύμα που παρέθεσε ο Πρόεδρος της Αυτόνομης περιοχής της Βοϊβοδίνας κ. Μάρετς στον Μακ. Αρχιεπίσκοπο. Διακρίνεται επίσης ο Μακ. κ. Γερμανός, ο Πρόεδρος της Έπιτροπής για τα Θρησκευματα της Γιουγκοσλαβικής Κυβερνήσεως κ. οι Σεδ. Μπάτσας κ. Νικάνωρ, Κίτρον κ. Βαρνάβας, Τριφυλίας κ. Στέφανος.

ἀνέδειξε πολλούς Ἁγίους καὶ Νεομάρτυρες κι ἀνάμεσα τους μιὰ Ρωμιὰ Ἁγία:

«Μακαριώτατε, κύριε Ἀρχιεπίσκοπε,
Ἁγιώτατε, κύριε Πατριάρχα,
Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται
καὶ τιμία ἀκολουθία τῆς Αὐτοῦ Μακαριότητος,
Σᾶς χαιρετίζω μὲ τὸ («Ὡς εἶ παρῆσθητε») εἰς τὴν
ἐπαρχίαν μου τοῦ Σρέμ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἱερὰν Μονὴν
τοῦ Κρουσέντολ.

Μακαριώτατε,

Σᾶς χαιρετίζομεν ὡς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῶν
Ἀθηναίων, τῆς ἑδρας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῶν
μαθητῶν του τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγί-
του καὶ τοῦ Ἁγίου Ἱεροθέου.

Μακαριώτατε,

Ἡ ἐπαρχία τοῦ Σρέμ ἔχει ἐπίσης τὴν καταγωγὴν
της ἀπὸ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ
παράδοσις λέγει ὅτι ὁ συγγενὴς τοῦ Ἀποστόλου Παύ-
λου, ὁ Ἅγιος Ἀνδρόνικος ἦλθε εἰς τὰ μέρη αὐτά, ἡ
δὲ ἱστορία λέγει ὅτι ὁ πρῶτος Ἱερομάρτυς ἦτο ὁ Ἐ-
πίσκοπος τοῦ Συρμίου Ἅγιος Δόμνος.

Μακαριώτατε,

Ἐδῶ προσκνησάτε τὰ ἱερὰ ὀσᾶ τῶν Σέρβων
Ἁγίων. Ὁφείλω κάτι νὰ σᾶς εἶπω καὶ δι' αὐτούς.
Ἐδῶ προσκνησάτε τὰ ἱερὰ ὀσᾶ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου
τοῦ Νέου, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε τὴν 9ην Ὀκτω-
βρίου 1483. Μέχρι τὸ 1459 ἦτο δεσπότης τῆς Σερβίας.
Ἡ σύζυγός του ἦτο ἡ Ἁγία Ἀγγελίνα, δέσποινα τῆς
Σερβίας, τῆς ὁποίας ἡ καταγωγὴ εἶναι ἀπὸ τὴν Βό-
ρειον Ἠπειρον, ἢν τὸσον προσφιλὴ σας Ἠπειρον.
Ὁ σύζυγός της Ἅγιος Στέφανος ἐκ μητρὸς κατήγετο
ἀπὸ τὴν Εἰοήνην Καντακουζηνῶν καταγομένην ἀπὸ
τὴν γνωστὴν βυζαντινὴν δυναστείαν τῶν Καντακου-
ζηνῶν. Ὁ πατὴρ της ἦτο ὁ Ἐμμανουὴλ Πρωτοστάτωρ.
Κατήγετο ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Θεσσαλονί-
κης. Γενεαλογικὴν καταγωγὴν εἶχεν ἀπὸ τὸν Μαθθίαν
Α' καὶ τὸν Ἰωάννην Στ' Καντακουζηνόν, οἱ ὁποῖοι
ἦσαν φίλοι τοῦ Ἰωάννου Ε' Παλαιολόγου.

Ὁ δεσπότης Μάξιμος, τοῦ ὁποίου προσκνησάτε
τὰ ἱερὰ ὀσᾶ ἦτο υἱὸς τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ τῆς
Ἁγίας Ἀγγελίνας. Ἦτο τιτουλάριος δεσπότης εἰς
αὐτὰ τὰ μέρη μέχρι τοῦ 1497, ἐπὶ 10 ἔτη. Μετὰ ἐκάθη
μοναχὸς καὶ τὸ 1509 ἀπὸ τὸν πο. Πατριάρχην Κωνσταν-
τινουπόλεως Νήφωνα ἔγινε Ἐπίσκοπος τοῦ Βουκου-
ρεστίου. Τὸ 1512 ἐπίσης ἦλθε εἰς τὰ μέρη αὐτά, καὶ
μὲ τὴν ἐβλογίαν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπό-
λεως ἀνέλαβε τὰς ἐπαρχίας Βελιγραδίου καὶ Συρμίου.
Τὸ 1513 ἰδρῶθῃ ἡ μονὴ αὐτή. Ἐδῶ ἀπέθανε ὁ Ἅγιος
τὴν 18ην Ἰανουαρίου 1516. Ὁ ἀδελφός του, ὁ δεσπό-

της Ἰωάννης ποὺ τὸν διεδέχθη, τὸ 1502 ἀπέθανε ὡς-
αὐτὸς ὡς Ἅγιος. Καὶ τὰ ἱερὰ ὀσᾶ του ἐπίσης προσ-
κνησάτε.

Ἡ Ἁγία Ἀγγελίνα ἀπέθανε τὸ 1520. Ἐμεινε
χωρὶς τοὺς υἱούς της τοὺς Ἁγίους, χωρὶς τὸν σύζυ-
γόν της. Ἦτο πολὺ λαοφιλὴς καὶ ἔμεινε γνωστὴ εἰς
τὸν σερβικὸν λαὸν ὡς ἡ «Μήτηρ Ἀγγελίνα». Ἐδῶ
εὐρίσκοντο τὰ ὀσᾶ της μέχρι τῆς Τουρκοκρατίας.
Ὅταν οἱ Τούρκοι κατέλαβον αὐτὰ τὰ μέρη, ἔκαψαν τὰ
ὀσᾶ της. Ἐπομένως δὲν εἶναι μόνον Ἁγία, ἀλλὰ καὶ
Μάρτυς. Αὐτὸ συνέβη τὸ 1716.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Κρουσέντολ εἶναι τὸ πρῶτο
μοναστήρι εἰς τὰς βορείους περιοχὰς τῆς Δημοκρα-
τίας τῆς Σερβίας. Ἐδῶ ἀκόμη εὐρίσκονται τὰ σκη-
νώματα τῶν ἀειμνήστων Πατριαρχῶν Ἀρσενίου Γ',
Ἀρσενίου Δ', τῶν αὐτονόμων Μητροπολιτῶν τοῦ
Καρολοβικίου Μωυσέως, Ἡσαίου, καὶ τοῦ Μητροπο-
λίτου Πέτρου τῆς Σερβίας. Ἐδῶ εὐρίσκονται καὶ
τὰ ὀσᾶ τοῦ πρώτου βασιλέως μετὰ τὴν ἀπελευθέρω-
σιν ἀπὸ τοὺς Τούρκους Μίλαν καὶ τῆς μητρὸς του
Γιουμπίτσας.

Σᾶς ἔδωσα τὰ στοιχεῖα αὐτά, Μακαριώτατε,
διὰ νὰ ἔχετε μιαν σύντομον πληροφόρησιν σχετικῶς
μὲ τὰ ὀσᾶ ποὺ κατέχει ὡς πολῦτιμον θησαυρὸν ἡ
Ἱ. Μονὴ τοῦ Κρουσέντολ.

Αἱ τοιχογραφίαι εἶναι τοῦ 16ου αἰ., ἀλλὰ ὑπά-
χουν καὶ τοῦ 17ου καὶ τοῦ 18ου.

Εἶμαι ἐγγνώμων ποὺ μᾶς ἐπισκέπτεσθε, καὶ Σᾶς
παρακαλῶ ἐκ μέρους τῶν μοναζουσῶν καὶ τοῦ λαοῦ
νὰ τοὺς εὐλογήσετε ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴν ἑδραν τῶν
Ἀθηναίων».

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ ἀντιφώ-
νησέ ὡς ἑξῆς:

«Σεβασμιώτατε Ἅγιε Ἀδελφὲ κύριε Ἀνδρέα,

Θεομότατα εὐχαριστῶ καὶ ἐγὼ καὶ οἱ Σεβασμιώ-
τατοι, οἱ ὁποῖοι μὲ συνοδεύουν ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἡ
λοιπὴ ἀκολουθία μου διὰ τὴν ἐξιστόρησιν γύρω ἀπὸ
τὴν Ἱερὰν αὐτὴν Μονὴν καὶ τὴν περιοχὴν, ἡ ὁποία
εὐρίσκεται εἰς τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν σας ὡς
Μητροπολίτου. Τὰ ἀφηγηθέντα ὑφ' Ὑμῶν εὐτυχῶς
θὰ τὰ ἔχωμεν μαζί μας, καθὼς ἀποτυπώνονται σήμερον
μὲ τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα διαθέτει ἡ σύγχρονος τεχνολο-
γία. Καὶ θὰ εἶναι δι' ἡμᾶς ἡ ἀποκόμισις ἐνὸς καλοῦ
θησαυροῦ γύρω ἀπὸ τὴν Ἱερὰν καὶ παλαιάτορον αὐτὴν
Μονὴν, διὰ τὴν ὁποῖαν τόσα μᾶς εἶπατε πρὸ ὀλίγου.
Καὶ δι' αὐτὰ Σᾶς εὐχαριστῶ θεομῶς. Ἀλλὰ ἀνερχό-
μενος εἰς τὸν τόπον τοῦτον διὰ μέσον τῶν χροαθῶν
καὶ τῆς καταφύτου ταύτης περιοχῆς, ἀμέσως ἦλθον εἰς
τὸν νοῦν μου οἱ στίχοι τοῦ Προφητάνακτος Δαυὶδ,
εἰς τοιοῦτον τόπον, εἰς τοιαύτην φύσιν, εἰς τόσον ὁμορ-
φον περιβάλλον, πόσον ἀγαπητὰ εἶναι τὰ σκηνώματά
Σου, Κύριε. Πολὺ θὰ ἤθελα ἡ ψυχὴ μου νὰ εὐρίσκειται
εἰς τὰς ἀλάς τοῦ Κυρίου εἰς τοιοῦτον ὁμορφον καὶ

γραφικὸν περιβάλλον. Διότι, χωρὶς νὰ τὸ θέλη κανεὶς, ἀνεβαίνει ἡ ψυχὴ του πρὸς τὰ οὐράνια καὶ ἀνάλαφρος ἀνεβαίνει ἡ προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ξελαφρώνει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ βάρη τὰ καθημερινὰ καὶ τοὺς πόνο- νους καὶ τοὺς μόχθους, τοὺς ὁποίους ὑφίσταται εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ὅταν εὐρίσκεται μέσα εἰς αὐτὸ τὸ ὁμορφον, τὸ ἐξάισιον, τὸ ὑπεργήγων περιβάλλον τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς. Δοξάζω τὸν Θεὸν καὶ νομίζω ὅτι καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν μου διερμηνεύω τὰ αἰσθή- ματα λέγων ὅτι ἀπὸ κοινοῦ δοξάζομεν τὸν Θεόν, διότι μᾶς ἤξίωσε σήμερον χάρις εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Ἁγιο- τάτου Πατριάρχου σας, πὺν εἶχε τὴν καλοσύνην νὰ μᾶς φέροι ἐδῶ, νὰ αἰσθανθοῦμε κάτι ἄλλο ἀπὸ ὅ,τι ἠσθάνθημεν εἰς τὰ ἄλλα Ἱερὰ Προσκυνήματα τῆς περιοχῆς.

Καὶ τώρα, ὡς μοι ἐπιτραπῆ νὰ ἀπευθυνθῶ πρὸς τὰς ἀδελφάς, αἱ ὁποῖαι μονάζουν καὶ ἀσκοῦνται εἰς αὐτὸ τὸ ὁμορφο περιβάλλον, βέβαιος ὅτι συντελεῖ πάρα πολὺ εἰς τὴν ἀσκησὴν των καὶ εἰς τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ ὁμορφὴ φύσις, πὺν περιβάλλει τὴν Ἱερὰν Μονὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐγκατα- βιοῦν αὐταί. Εὐχόμαι ὁ Θεός, διὰ πρεσβειῶν τῶν Ἁ- γίων, τῶν ὁποίων τὰ λείψανα εὐρίσκονται ἀποτεθι- μένα εἰς τὴν Ἱερὰν αὐτὴν Μονὴν, νὰ χαρίζη Σεβα- σμιώτατε Ἀδελφέ, εἰς Σε προσωπικῶς καὶ εἰς τὰς ἀδελφάς τῆς Μονῆς ταύτης ὑγείαν, πνευματικὴν εὐ- φροσύνην καὶ πᾶσαν ἀπὸ Θεοῦ εὐλογίαν, ὥστε Σεῖς μὲν ἐπὶ μακρὰ ἔτη νὰ διαπομαίνετε τὴν ἱστορικὴν ταύτην Ἐπισκοπὴν τοῦ Συρμίου, αἱ δὲ ἀδελφαὶ καὶ αὐταὶ ἐπὶ μακρὸν ὡσαύτως νὰ δέωνται καὶ νὰ προσεύ- χωνται ὄχι μόνον διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἱ ὁποῖοι φέρομεν τόσας εὐθύνas ἐπὶ τῶν ὤμων ἡμῶν ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου ἐργάτου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χρι- στοῦ. Ὁ Θεὸς μαζί σας!.

Στὸν Πανιερώτατο κ. Ἀνδρέα ὁ Μακ. Ἀρχιε- πίσκοπος πρόσφερε ἕνα ἐγκόλπιο καὶ στὶς ἀδελφές τῆς Ἱ. Μονῆς σταυρούς. Μετὰ τὴ δοξολογία στὸ Καθο- λικό, ἔγινε κέρασμα στὸ ἀρχονταρῆ καὶ περιήγησι στὰ κτίρια τῆς Ἱ. Μονῆς. Στὸν Μακ. κ. Σεραφεῖμ προσφέρθησαν ἀναμνηστικά δῶρα. Ἀπὸ ἐκεῖ οἱ δύο Προκαθήμενοι μὲ τις συνοδίεs τους κατευθύνθησαν στὴ γειτονικὴ Ἱ. Μονὴ τοῦ Γκργκέτεγκ, ὅπου ἔγινε ξενάγησι στὸ Καθολικό καὶ τὰ ἄλλα κτίρια. Στὴν αὐλή, μὲ λουλούδια εἶχαν σχηματισθῆ τὰ ὀνόματα τῶν δύο Προκαθημένων. Ἡ μονὴ εἶχε ἐρειπωθῆ στὸν τελευταῖο Πόλεμο, ὅποτε ἡ περιοχὴ γνώρισε μεγάλες καταστροφές καὶ σφαγές, ἀλλὰ δόξα τῷ Θεῷ σήμερα ἔχει ἀνοικοδομηθῆ (ἐκ βάρων). Ἐδῶ ἐπίσης ἀνταλ- λάχθησαν ἀναμνηστικά δῶρα καὶ σχηματίσθηκε πάλι πομπή, ἡ ὁποία κατευθύνθηκε στὴν ἱστορικὴ πόλη τοῦ Καρλοβικίου, στὸν Καθεδρικὸ Ἱ. Ναό, τῆς ὁ- ποίας εἶχαν συναχθεῖ πολυάριθμοι ἱεροσπουδαστές τῆς ἐκεῖ Ἱερατικῆς Σχολῆς «Ἁγίος Ἀρσένιος». Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος εὐλόγησε τοὺς ἱεροσπουδαστές καὶ τοὺς χαρακτήρισε ὡς τὴν «ἐλπίδα τοῦ αὐρίου» καὶ μαρτυρίαν τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Σερβικῆς

Ἐκκλησίας. Εὐλόγησε ἐπίσης τοὺς πιστοὺς, πὺν γέ- μισαν τὸν μεγάλο καὶ ἐπιβλητικὸ Ναό. Στὴ συνέχεια οἱ δύο ἀντιπροσωπεῖες ἐπισκέφθησαν τὸ παρακείμενο Πατριαρχικὸ Οἶνοποιεῖο καὶ ξεναγήθησαν σ' αὐτό.

Τελευταῖος σταθμὸς ἡ θαυμάσια πόλη τοῦ Νό- βισαντ, δίπλα στὸν Δούναβη. Ἐκεῖ στὸ ξενοδοχεῖο «Turdjana — Varadin» (Petrovaradin), πὺν εἶναι σωστὸ ἀνάκτορο παρέθεσε ἐπίσημο γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφεῖμ ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐτόνομης Περιοχῆς τῆς Βοϊ- βοδίνας κ. Zivan Marelj, στὸ ὁποῖο παρακάθησαν ὁ Μακ. Πατριάρχης τῶν Σέρβων κ. Γερμανός, τὰ μέλη τῶν δύο ἀντιπροσωπειῶν καὶ Γιουγκοσλάβοι ἐπίσημοι. Προσφωνώντας τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο ὁ κ. Marelj εἶπε:

«Μακαριώτατε κύριε Ἀρχιεπίσκοπε,

Ἀγιώτατε κύριε Πατριάρχα,

Κύριοι Μητροπολίται καὶ Ἐπίσκοποι,

Κύριοι καὶ Σύντροφοι,

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐκφράσω τὴν χαρὰν μου, διότι εὐρίσκεισθε εἰς τὴν περιοχὴν μας, ἡ ὁποία εἶναι εἰς τὰ πλαίσια τῆς Δημοκρατίας τῆς Σερβίας. Ἐχω τιμὴν ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου τῆς Βουλῆς τῆς Αὐτόνομου Περιοχῆς τῆς Βοϊβοδίνας καὶ ἐμοῦ προσωπικῶς νὰ σᾶς χαιρετίσω καὶ νὰ σᾶς εὐ- χηθῶ τὸ «Ὡς εἶ παρέστητε».

Ἡ ἐπίσκεψις τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ὁρθόδο- ξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ὁρθόδοxon Σερβικὴν Ἐκκλησίαν, καθὼς καὶ αὐτὴ ἡ κοινὴ συνάν- τησις μας εἶναι ἔκφρασις καὶ ἐπικύρωσις τῶν παρα- δοσιακῶν καλῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν μας, αἱ ὁποῖαι τόσον συχνὰ εἰς τὴν ἱστορίαν εἶχαν κοινὴν τύχη. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἀμοιβαίων δεσμῶν προσ- φέρει ἐνίσχυσιν διὰ τὴν κατίσχυσιν τῆς εἰρήνης εἰς τὸν κόσμον.

Ἀγαπητοὶ φιλοξενούμενοι,

Θέλω νὰ τονίσω ὅτι οἱ δεσμοὶ μεταξὺ τῶν κρα- τικῶν ὀργάνων εἰς τὴν Αὐτόνομον Περιοχὴν μας τῆς Βοϊβοδίνας καὶ τῆς Ὁρθόδοξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ὁλότῃ των εἶναι καλοὶ καὶ σταθεροί, καὶ ὅτι εἰς τὰ ζητήματα τὰ ἀμοιβαίον ἐνδιαφέροντος ἀναπτύσ- σεται ἐπιτυχῆς συνεργασία. Εἶμθα πεπεισμένοι ὅτι αἱ συναντήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν δύο γειτονικῶν φιλι- κῶν χωρῶν μας, ἀποτελοῦν στοιχεῖον ἐνίσχυσεως καὶ ἀναπτύξεως καλῶν ἀμοιβαίων δεσμῶν. Ἐπ' ὀνόματι τού- των ὑπῶ τὸ ποτήριον εἰς ὑγείαν σας. Ἐπιτρέψατέ μοι ἐπίσης νὰ σᾶς προσφέρω μίαν μονογραφίαν διὰ τὴν περιοχὴν μας τῆς Βοϊβοδίνας, διὰ νὰ ἐνθυμῆσθε αὐτὴν τὴν συνάντησιν καὶ διὰ τὴν καλὴν συνεργασίαν μας εἰς τὸ μέλλον».

Με τὴ σειρά του ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος πρόσφερε στοὺς Γιουγκοσλάβους ἐπισήμους ἑλληνικά κοινὰ καὶ ἀντιφώνησε ὡς ἑξῆς:

(Ἐντιμώτατε Κύριε Πρόεδρε,

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μεταξὺ τῶν πολλῶν θεῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπίστευον, εἶχον καὶ ἓνα θεὸν ἐπὶ τῆς φιλοξενίας, τὸν ξένιον Δία. Ἦθελαν μὲ αὐτὸ νὰ δείξουν ὅτι ἡ φιλοξενία εἶναι μεγάλη ἀρετὴ καὶ τὴν ὁποῖαν ἀρετὴν ἐκαλλιέργουν εἰς τὸ ἔπακρον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Δὲν ξέρω ὅμως ἂν ὑπερβάλλει ὁ ἑλληνικὸς λαὸς εἰς φιλοξενίαν τὸν ἀγαπητὸν σερβικὸν λαόν, ὁ ὁποῖος καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ἐνταῦθα παραμονῆς μας ἐξεδηλοῦτο εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὴν ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μὲ ἀθόρυγητα αἰσθήματα ἀγάπης καὶ μὲ φιλοξενία ἢ ὁποῖα δὲν ὑπῆρξε καὶ εἶναι πλουσιωτάτη, ἀλλ' ὑπερβαίνει ἴσως καὶ τὰ ὄρια εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ φθάσῃ ἡ τροφή διὰ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ τὸ σημερινὸν γεῦμα, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ τὸ τελευταῖον εἰς τὴν χώραν σας, τὸ γεῦμα, τὸ ὁποῖον παρεθέσατε πρὸς τιμὴν μας, κύριε Πρόεδρε, ἀποδεικνύει τὰ αἰσθήματα τῆς ἀγάπης πὸν τρέφετε σεῖς προσωπικῶς, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς σας διὰ τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ὅπως ἀκριβῶς θελήσατε νὰ εἰπῆτε σεῖς ὁ ἴδιος.

Βεβαιωθῆτε καὶ ἀπὸ ἡμᾶς ὅτι τὰ αὐτὰ αἰσθήματα εὐλοκωοῦς ἀγάπης διακατέχουν τὰς καρδίας ὅλων τῶν Ἑλλήνων διὰ τὸν ἀγαπητὸν γειτονικὸν σερβικὸν λαόν. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἀγάπη τῶν δύο λαῶν ἀπὸ χρόνων παλαιῶν καὶ ἐξεδηλώθη αὕτη καὶ διατηρεῖται, καθ' ὅσον κοινοὶ ὑπῆρξαν οἱ ἀγῶνες τῶν δύο λαῶν μας ἐναντίον κοινῶν κατακτητῶν, οἱ ὁποῖοι ἐστέρησαν ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τοῦ σερβικοῦ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τοὺς κοινούς δὲ αὐτοὺς ἀγῶνας, ὅπως εἶπον καὶ εἰς ἄλλην περίστασιν, ἐπευλόγησε ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ τῶν δύο λαῶν μας. Ἐν πολλοῖς ἡ Ἐκκλησία προπαρεσκεύασε τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Ἴδού, λοιπόν, διατὶ εἰς τοὺς λαούς μας ὑπῆρξε καὶ εἶναι αὕτη πολυτιμωτάτη. Καὶ πρέπει νὰ εἶπω ὅτι ὀφείλομεν ἕκαστος ἐκ τῆς πλευρᾶς του νὰ δεικνύωμεν ἀγάπην καὶ συνεργασίαν, ὅπως ἀκριβῶς τὴν ἐπιδεικνύετε ἐσεῖς καὶ ὅπως πρὸ ὀλίγου ἀναφέρατε διὰ τὴν περιοχὴν τὴν ὁμορφὴν ἐδῶ τῆς Βοϊβοδίνας.

Ἄς μοι ἐπιτραπῆ ἀκόμη νὰ εἶπω, καὶ χωρὶς νὰ τύχω οὐδεμιᾶς παρεξηγήσεως, οὔτε θέλω νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς τίποτε διαφορετικὸν ἀπὸ αὐτὸ πὸν θὰ εἶπω, τὸ ἑξῆς: Μπορεῖ εἰς τὰ προγράμματα, τὰ ὁποῖα χαράσσομεν, νὰ κάνωμεν καὶ λάθη κατὰ τὴν πορείαν τῆς ἐφαρμογῆς των, αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ ἐμμένωμεν ἐνδεχομένως εἰς τὰ λάθη. Ἀλλὰ, ὅπως συμβαίνει μὲ καταστατικὰ ὀργανισμῶν, ὅταν τὸ πρῶτον ἐφαρμόζονται, νὰ παρουσιάζουν ἀτελείας, ἐν τῇ πορείᾳ ὅμως ἐπέρχονται αἱ διορθώσεις, εἰς τρόπον ὥστε νὰ γίνων ἀκόμη τελειότερα καὶ νὰ ἔχουν ἀγαθὰ ἀποτελέσματα. Νομίζω ὅτι καὶ ἡμεῖς, αἱ Ἐκκλησία καὶ αἱ Πολιτεῖαι μας, ἐν τῇ πορείᾳ τῆς ζωῆς καὶ τῆς

δραστηριότητός μας, πρέπει νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν ἡμῶν, στενωδῶς συνεργαζόμενοι νὰ ἐπιτελοῦμεν ὅσον ἡμποροῦμεν καὶ νὰ ἐπιτυγχάνωμεν καλύτερα ἐπιτεύγματα διὰ τοὺς λαούς μας ῥίπτοντες εἰς τὴν λήθην ἐνδεχόμενα σφάλματα ἀπὸ μέρους ἀμφοτέρων, ἀλλὰ καὶ διορθώνοντες αὐτά. Ἐκατέρωθεν, εἴτε ἐμεῖς, εἴτε ἐσεῖς, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ τέτοια συνεργασία, πὸν νὰ ὀδηγῆ, διὰ νὰ χρησιμοποιήσω συνήθη ἔκφραση, εἰς ἐπιτεύγματα δόξης καὶ ἀγλαΐσμου τῶν χωρῶν μας καὶ κατὰ τὸν χριστιανικὸν λόγον, «εὐλογία Θεοῦ».

Ἐν κατακλείδι ἐπιτρέπατέ μοι νὰ ἐγείρω καὶ ἐγὼ τὸ ποτήριον καὶ νὰ εὐχαριστήσω καὶ πάλιν καὶ προσωπικῶς καὶ ἀπὸ μέρους τῶν Ἁγίων Ἀδελφῶν μου καὶ λοιπῶν μελῶν τῆς συνόδου μας τὴν ὑμετέραν ἐντιμότητα διὰ τὸ ὅχι μόνον πλουσιωτάτον, ἀλλὰ καὶ ἐγκάρδιον καὶ γεμάτον ἀπὸ ἀγάπην γεῦμα. Εὐχομαι προσωπικῶς ὑγείαν εἰς τὸν κ. Πρόεδρον, οἰκογενειακὴν χαρὰν εἰς ὅλους τοὺς συνδαιτημόνας καὶ εὐμερίαν εἰς τὴν περιοχὴν καὶ εἰς ὅλον τὸ Ἔθνος σας».

6. Ἀποχαιρετιστήριο δεῖπνο — Ἐπιστροφή.

Τὸ βράδι παρατέθηκε στὴ μεγάλη Τράπεζα τοῦ Πατριαρχείου ἀποχαιρετιστήριο δεῖπνο, μετὰ τὸ ὁποῖο ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεὶμ εὐχαρίστησε τὸν Μακ. Πατριάρχην τῶν Σέρβων κ. Γερμανὸ μὲ τὰ παρακάτω λόγια:

«Δυστυχῶς ὁ χρόνος τῆς ἐνταῦθα θαυμασίας παραμονῆς μας, εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν πραγματικῶς ἀδελφικῆν, — εἴμεθα ὡς οἱ μαθηταὶ τοῦ Κυρίου ὅλοι ἐδῶ συγκεντρωμένοι, — ἐτελείωσε καὶ εὐδοκίμηθα πλέον εἰς τὸ Ω, ὡς εἶπε πρὸ ὀλίγου ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Πατριάρχης. Εὐχόμεθα ἀπὸ καρδίας οἱ ἐξ Ἑλλάδος Ἀρχιερεῖς καὶ λοιποὶ синоδοὶ μου ὅπως ὁ Θεὸς διαφυλάτῃ τὴν ὑμετέραν Μακαριότητα εἰς ἔτη πολλὰ ἐν ὑγείᾳ κατ' ἄμφω, ὡς καὶ ὅλους τοὺς Ἁγίους Ἀρχιερεῖς, τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, τὸν Ἱερόν Κλήρον αὐτῆς καὶ τοὺς εὐσεβεῖς Χριστιανούς, ὁμοίως καὶ νὰ χαρίζῃ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας ἀπρόσκοπτον καρποφορίαν ἐν ἀνέσει».

Ὁ Μακ. Πατριάρχης κ. Γερμανὸς ἀπάντησε ὡς ἑξῆς:

«Νὰ ἐπιτρέψετε καὶ εἰς ἐμὲ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, Μακαριώτατε, μαζὶ μὲ τὴν τιμίαν синоδίαν Σας. Θὰ διεπιστώσατε ὅτι παντοῦ ὅπου ἐπήγαμε, ἐγίνατε δεκτοὶ μὲ μεγάλην χαρὰν, ὡς ἰδικοὶ μας ἄνθρωποι, μὲ μεγάλην ἀγάπην, μὲ πλήρη ἐμπιστοσύνην ὡς νὰ ὑπεδέχοντο κάποιον ἐκ τῶν ἰδικῶν μας Ἀρχιερέων καὶ ἴσως καὶ περισσότερον. Ἦτο μὴ μὴ ἀναξωρόνησις, δι' ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα ἐπεσκέφθητε. Ἦτο καὶ μὴ ἐνίσχυσι τῶν πιστῶν μας, διότι διὰ τῆς ἐπισκέψεώς Σας, εἶδαν ὅτι δὲν εἴμεθα μόνοι, δὲν εἴμεθα ἀπομονωμένοι, καὶ ὅτι ἡ ἰδική μας Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι τμῆμα τῆς συμπάσης Ὁρθο-

δοξίας. Έκάναμε ό,τι είμεθα ικανοί και ό,τι ήμπορέσαμε. Δέν εκάναμε όλα εκείνα, διά τὰ όποία είσθε άξιοι. Ίσως διότι είμεθα από περιοχήν, ή όποία εύρίσκεται πλησίον τής Δαλματίας, όπου ήτο και ό Διοκλητιανός, ό όποιος έλεγε: «Συγγώρησέ με Θεέ, διότι είμαι Δαλματός». Και ήμείς οί Σέρβοι δέν είμεθα καλύτεροι, σκληροί είμεθα.

Παρακαλώ πολύ, Μακαριώτατε, έν όνόματι τής έν Χριστώ αγάπης νά μεταφέρετε τούς χαιρετισμούς μας εις τήν άδελφήν Έκκλησίαν τής Ελλάδος. Και νά προσπαθήσωμεν αι συναντήσεις μας νά είναι συχνότεραι και άμοιβαίαι, διότι πιστεύομεν ότι πάσα τιαύτη επίσκεψις άποφέρει μεγάλο όφελος και εις εκείνους τούς όποιους επισκεπτόμεθα, αλλά και εις ήμās τούς ίδιους.

Εις τήν Ύμετέραν Μακαριότητα, εις τήν τιμίαν συνοδίαν Σας και εις όλόκληρον τόν Έλληνικόν λαόν, πολλά τά έτη».

Η αναχώρησις από τó αεροδρόμιο τού Βελιγραδίου έγένητο τήν 8.30 μ.μ., ώραν Γιουγκοσλαβίας, με άεροσκάφος τής ΥΑΤ (πτήση 438) και ή άφιξη στην Άθήνα στις 10.45 μ.μ., ώρα Ελλάδος. Έκτός από τόν Μακ. Πατριάρχη κ. Γερμανό και τούς λοιπούς Πατριαρχικούς Άρχιερείς, Κληρικούς και Λαϊκούς, όπως και κατά τήν άφιξη, τόν Μακ. Προκαθήμενο και τήν αντιπροσωπεία τής Έκκλησίας μας άποχαιρέτισε ό Πρέσβυς τής Ελλάδος στο Βελιγράδι κ. Δημ. Μακρής με τόν Σύμβουλο Τύπου κ. Σταύρο Φραγκόπουλο, Γιουγκοσλάβοι Κρατικοί Λειτουργοί κ.λπ.

Στό αεροδρόμιο τού Έλληνικού τόν Μακ. και τή συνοδία του ύποδέχθησαν ό Σεβ. Μητροπολίτης Θηβών και Λεβαδείας κ. Ίερώνυμος, ό Θεοφ. Έπίσκοπος Δωδώνης κ. Χρυσόστομος, ό Παν. Καθηγούμενος τής Ί. Μονής Πετράκη Άρχιμ. π. Χρυσόστομος Ρουμελιώτης, όλοι σχεδόν οί Κληρικοί-ύπάλληλοι τής Ί. Συνόδου και ό Σύμβουλος στοΰ Έπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Άλέξ. Παπαδερός.

7. Άλβανικά παρατάγουςα.

Στήν αναχώρησις και επιστροφή τού Μακ. από τó Βελιγράδι έδωσε εύρύτατη δημοσιότητα ό άθηναϊκός Τύπος, ένώ με τήν επίσκεψη άσχολήθηκε τόσο ή Έλληνική Τηλεόρασις όσο και τó Ραδιόφωνο. Είχε όμως

άντιρρήσεις τó όργανο τού Άλβανικού Κ.Κ. «Ζερί Ι. Πόπουλιτ», που έπιχείρησε νά εμπλέξη τόν Μακ. στη διένεξη τών Τιράνων με τó Βελιγράδι για τó Κοσσυφοπέδιο.

«Σέ μακροσκελέστατο άρθρο της, έγραψε ή «Έλευθεροτυπία» (7 Νοεμβρίου 1983), ή άλβανική έφημερίδα, έγραψε μεταξύ άλλων για τόν Άρχιεπίσκοπο Σεραφείμ: «Ό δολοφόνος που έχει τó σταυρό τού Χριστού στο λαιμό του και τόν άγκυλωτό σταυρό τού Χίτλερ στην καρδιά του, γίνεται δεκτός με τιμές στο Βελιγράδι». Και προσθέτει ότι «μεγαλοσέρβοι τού Βελιγραδίου επιθυμοΰν νά τραβήξουν τήν προσοχή τής παγκόσμιας κοινής γνώμης από τά γεγονότα τού Κοσσυφοπεδίου και προσπαθοΰν νά δημιουργήσουν κλίμα ύστερίας για δήθεν επιθέσεις και συκοφαντίες κατά τής Άλβανίας, σχετικά με τó δήθεν πρόβλημα τής παραβίασης τών δικαιωμάτων τής ελληνικής μειονότητας τής Άλβανίας», ή όποία κατά τó γαλλικό πρακτορείο άριθμεί 100.000 μέλη».

Ό ελληνικός Τύπος στο σύνολο άντιμετώπισε όπως έπιβαλλόταν τó ύβριστικό και κακοήθες δημοσίευμα και έδωσε εύρύτατη δημοσιότητα στην παρακάτω δήλωσις τού Γραφείου Τύπου τής Άρχιεπισκοπής Άθηνών:

«Τό δημοσίευμα τής Άλβανικής έφημερίδας είναι έξ όλόκληρον άσύστατο και άνήκει στη σφαίρα τής φαντασίας και μόνο. Η επίσκεψη τού Άρχιεπισκόπου στη Σερβία είχε άδυστηρά έκκλησιαστικό και θρησκευτικό χαρακτήρα και έγινε σέ ανταπόδοσις παλαιότερης επίσκεψης τού Πατριάρχη τής Σερβίας Γερμανού».

Τή δήλωσις μετέδωσαν και διεθνή Πρακτορεία Ειδήσεων, όπως τó Associated Press κ.λπ.

Για τήν «άήθη και πρωτοφανή» επίθεσις τών Τιράνων διαμαρτυρήθηκε ή ΔΙΣ, ένώ σέ έντονο διάβημα προς τήν Άλβανική Κυβέρνησις προέβη ό Έφυπουργός Έξωτερικών κ. Κάρολος Παπούλιας.

I M. XATZHΦΩTHΣ

Διευθυντής Γραφείου Τύπου

Ί. Άρχιεπισκοπής Άθηνών.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

«Μαρτυρία ενότητας».

Έν τῷ κυρίῳ ἄρθρῳ τοῦ παρόντος τεύχους τῆς «Ἐκκλησίας» ἐπισημαίνονται σημεῖα τινα, τὰ ὁποῖα ἐξάιρουν τὴν σημασίαν τῆς ἐπισήμου πενηθήμερον ἐπισκέψεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ καὶ τῆς Συνοδείας αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας.

Διὰ τὸ βαθύτερον νόημα τῆς εἰς Γιουγκοσλαβίαν καὶ εἰς ἄλλας ὀρθοδόξους χώρας ἐπισκέψεώς του ὁ Μακαριώτατος παλαιότερον εἶπεν ἐν τῇ ἐξῆς: «Μὲ τὸ καθαρὰ ὀρθόδοξο φρόνημα ὃ ἐν ἁγίοις Πατρὶ ἡμῶν Σάββας ὄργωσε κυριολεκτικῶς ὄλον τὸν τότε γνωστὸν του κόσμον ἀντιμετωπίζων μὲ τὴν ἰδίαν ἀγάπην Ἑλλήνας, Σέρβους καὶ Βουλγάρους... Ἡ ἐπικοινωνία τῶν Προκαθημένων τῶν Ἐκκλησιῶν μεταξύ τους εἶναι ἔκφρασις τῆς ἁγίας αὐτῆς καὶ ἀρρήτου, ὑπερλογικῆς καὶ ὑπερνοητῆς ἐνότητος, πὺ ἀκριβῶς δι' αὐτὸ δὲν εἶναι μία μορφή τουρισμοῦ, ἀλλὰ χρέος ἱερώτατον, μαρτυρία ἐνότητος, ἢ μᾶλλον ἢ ἰδία ἢ αὐτοσυνείδησις τῆς Ἐκκλησίας».

«Ἀπολύτως ἐπιτυχής».

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ εἰς τὴν στήλην τῶν Χρονικῶν δημοσιευομένου ἀνακοινωθέντος αὐτῆς ἐξάιρει ὡς «ἀπολύτως ἐπιτυχῆ» τὴν εἰς τὴν ἀδελφὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Γιουγκοσλαβίας ἐπίσκεψιν τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν συνοδῶν αὐτοῦ Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, διότι κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην «ἀντηλλάγησαν ἀπόψεις ἐπὶ καιρίῳ διορθόδοξον καὶ διεκκλησιαστικῶν θεμάτων, ἐνισχύθησαν δὲ οἱ δεσμοὶ ἀγάπης καὶ κοινωρίας μετὰ τῆς ἀδελφῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας».

Ἐκπληξίς καὶ λύπη.

Ἐν συνεχείᾳ ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐν τῷ αὐτῷ ἀνακοινωθέντι ἐκφράζει («τὴν μεγάλην αὐτῆς ἐκπληξίν καὶ τὴν βαθυτάτην λύπην της») διὰ τὰς «εἰς τὸν Τύπον δημοσιευθείσας πρωτοφανεῖς καὶ ἀήθεις δηλώσεις τοῦ ἡγέτου τῆς Ἀλβανίας Ἐμβέρ Χότζα, ὃ ὁποῖος, τὴν ἔθνομοντικὴν αὐτὴν ἐπίσκεψιν ἐκμεταλλεόμενος, ἀφ' ἑνὸς μὲν προέβαλε θέματα σχέσεων καὶ διαφορῶν τῆς χώρας του μὲ τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπέδωκε εἰς ὄψεις, ἀνεπιτρέπτους εἰς ὑπεύθυνον Πολιτικὸν ἡγέτην, κατὰ προσώπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

Διὰ τὰς ὕβρεις ταύτας, αἰτινες περιελήφθησαν εἰς κακόηθες δημοσίευμα τοῦ ὄργανου τοῦ Ἀλβανικοῦ

Κομμουνιστικοῦ Καθεστώτος «Ζέρι ἰ Πρόπουλιτ», ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ ἐδήλωσεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς: «Φαίνεται, ὅτι ἡ ἀχαρῆριστος αὐτῆ ἐργεῖα ἀρχῶν ἐπισήμου κράτους πηγάζει καὶ ἀπὸ μίαν ἄλλην αἰτίαν. Αἰσθάνονται ὁ ἡγέτης τῆς Ἀλβανίας καὶ οἱ ἄλλοι ὑπεύθυνοι ἐνοχλῆν δι' ὅσα πράττουν εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων τῆς Βορείου Ἠπείρου καὶ ἔτσι βλέπουν «φαντάσματα»... Ἀνποῦμαι εἰλικρινῶς γιὰ τὰ δημοσιεύματα... Ἀνποῦμαι, πὺ δὲν γινώριζα, ὅτι γιὰ νὰ ἐπισκεφθῶ ὡς Προκαθημένος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν ἀδελφόν μου Πατριάρχην τῆς Σερβίας ἔπρεπε νὰ λάβω ἄδειαν ἐκ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἀλβανικοῦ Κράτους. Δὲν γινώριζεν προφανῶς ὁ ἄνθρωπος τίποτε περὶ τῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων καὶ συναντήσεων. Ἄν καὶ εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἦταν ἐλεύθερη ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, καὶ ἐκεῖ θὰ κάναμε ἐπισκέψεις αὐτοῦ τοῦ τύπου ὅλοι οἱ ὀρθόδοξοι ἡγέτες».

Ἡ ἀκτινοβολία τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας.

Περὶ τῆς ἀκτινοβολίας τῆς προσωπικότητος τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Σερβίας κ. Γερμανοῦ, ὅστις διακρίνεται διὰ τὴν σύνεσιν καὶ βαθεῖαν ὀρθόδοξον πνευματικότητά του, χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ μαρτυρία τοῦ Προέδρου τῆς Ὀμοσπονδιακῆς Δ. Γερμανίας Καθηγητοῦ Κάρτενς. Ὁτός, ὡς σημειοῦται εἰς τὰ Χρονικά, κατὰ τὴν πρόσφατον ἐπίσκεψίν του εἰς Γιουγκοσλαβίαν, ἰδίᾳ πρωτοβουλία καὶ ἐκτὸς τοῦ καθορισμένου ἐπισήμου προγράμματος ἐπεσκέφθη τὸν Πατριάρχην Γερμανὸν καὶ συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ ἐγκαρδίως.

Εἰς σχετικὴν εὐχαριστήριον ἐπιστολὴν ὁ Γερμανὸς Πρόεδρος ἀναφέρει μεταξύ ἄλλων χαρακτηριστικῶς: «Ἡ συνάντησίς μου μὲ τὸν Πατριάρχην μὲ ἐντυπωσίασε βαθύτατα. Ἡ συνομιλία μας ἀνήκει εἰς τὰ ἀλησμόνητα βιώματά μου κατὰ τὴν παραμονὴν εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν».

Θεολογικαὶ ἀνταλλαγαί.

Κατὰ τὴν εἰς Γιουγκοσλαβίαν ἐπίσκεψιν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφεῖμ καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ οἱ Ἕλληνες φιλοξενούμενοι διεπίστωσαν τὴν ὑψηλὴν στάθμην τῆς ἐν Γιουγκοσλαβίᾳ θεολογικῆς ἐπιστήμης, ἣτις καλλιιεργεῖται ὑπὸ θεολόγων ἐμφορομένων ὑπὸ βαθείας εὐσεβείας καὶ προσηλώσεως εἰς τὴν γνησίαν ὀρθόδοξον θεολογικὴν παράδοσιν.

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ Βελιγραδίου διακρίνεται διὰ τὴν ἐπὶ ἀνδρωσίᾳ της ὑπὸ διακεκριμένων θεολογόνων.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άνακοινωθέν τῆς 9.11.1983

Κατὰ τὴν σημερινὴν Συνεδριὰν τῆς Δ.Ι.Σ. ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος Αὐτῆς, Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, κατὰ τὰ εἰθισμένα, ἀνεφέρθη διὰ μακρῶν εἰς τὰ τῆς ἐπισκέψεως Αὐτοῦ καὶ τῶν συνοδῶν του Συνοδικῶν Ἀρχιερέων εἰς τὴν ἀδελφὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τὸν Προκαθημένον τῆς Πατριάρχῃ τῶν Σέρβων κ. Γερμανόν. Κατ' αὐτὴν ἀντηλλάγησαν ἀπόψεις ἐπὶ καίριων διορθοδόξων καὶ διεκκλησιαστικῶν θεμάτων, ἐνισχύθησαν δὲ οἱ δεσμοὶ ἀγάπης καὶ κοινωνίας μετὰ τῆς ἀδελφῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τόσον, ὥστε ἡ ἐπίσκεψις νὰ κρίνεται ὡς ἀπολύτως ἐπιτυχής.

Τὴν Δ.Ι.Σ. ἀσχόλησαν ἰδιαιτέρως αἱ εἰς τὸν Τύπον δημοσιευθεῖσαι πρωτοφανεῖς καὶ ἀήθεις δηλώσεις τοῦ ἡγέτου τῆς Ἀλβανίας, Ἐμβέρ Χάτζα, ὁ ὁποῖος, τὴν ἐθιμοτυπικὴν αὐτὴν ἐπίσκεψιν ἐκμεταλλευόμενος, ἅψ' ἐνὸς μὲν προέβαλε θέματα σχέσεων καὶ διαφορῶν τῆς χώρας του μετὰ τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ ἅψ' ἐτέρου ἐπεδόθη εἰς ὕβρεις, ἀνεπιτρέπτους εἰς ὑπεύθυνον Πολιτικὸν Ἠγέτην, κατὰ πρόσωπον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος διὰ τὰς ἀνωτέρω δηλώσεις τοῦ Ἀλβανοῦ Ἠγέτου ἐξέφρασεν τὴν μεγάλην Αὐτῆς ἐκκληξιν καὶ τὴν βαθυτάτην λύπην τῆς.

Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

των τῆς Θεολογίας καὶ διὰ τὰς συνεχεῖς πνευματικὰς ἀνταλλαγὰς τῆς μετὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι Θεολογικῶν Σχολῶν. Μάλιστα Κατηγορεῖται ταύτης, ὡς λ.χ. οἱ λίαν γνωστοὶ Αἰμιλιανὸς Τσάριτς, Ἀμφιλόγιος Ράντοβιτς, Ἀθανάσιος Γιέφτιτς, Εἰσηρηαῖος Μπούλοβιτς, Στόγιαν Γκόσεβιτς ἔχον σπουδάσει ἢ μετεκπαιδευθῆ ἐν Ἀθήναις καὶ προβάλλον ἐπὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου τὴν Ὁρθόδοξον Θεολογίαν.

Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστόν, ὅτι πολλοὶ Ἕλληνες ἐντροφεῖν εἰς τὰ ἔργα τοῦ Νικοδήμου Μίλας ἢ εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Ράντοβιτς καὶ Γιέφτιτς μεταφρασθέντα ἔργα τοῦ βαθυστοχάστου συγγραφέως Ἰουστίνου Πόποβιτς. Ἐπίσης πολλοὶ Ἕλληνες σπουδασταὶ φοιτοῦν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Βελιγραδίου.

Ἐνόχωμεθα, ἵνα αἱ πνευματικαὶ αὗται ἀνταλλαγὰι καταστοῦν εἰς τὸ μέλλον περισσότεραι καὶ συστηματικώτεραι.

Ἀντιδράσεις ἐναντίον τῶν δηλώσεων τοῦ ἡγέτου τῆς Ἀλβανίας διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἰς Σερβίαν.

«Πρωτοφανεῖς καὶ ἀήθεις» ἐχαρκτηρίσθησαν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος αἱ δηλώσεις τοῦ ἡγέτου τῆς Ἀλβανίας Ἐμβέρ Χάτζα, αἱ ὁποῖαι ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ ἐπίσημον ὄργανον τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς χώρας του «Ζέρι Ι Πόπουλιτ» καὶ ἀνεδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ Τύπου.

Ἡ ἐξ Ἀλβανίας αὐτὴ ἐπίθεσις, ὡς ἦτο ἐπόμενο, προσκάλεσε θύελλαν διαμαρτυριῶν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Πολλὰ τηλεγραφήματα ἐστάλησαν πρὸς τοὺς ἀρμοδίους Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐκ μέρους πολιτῶν, ὀργανώσεων, βορειοηπειρωτικῶν καὶ ἡπειρωτικῶν Συλλόγων κ.λπ. Ἀπὸ τὸ Γραφεῖον Τύπου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀνεκοινώθη ὅτι «τὸ δημοσίευμα τῆς ἀλβανικῆς ἐφημερίδος εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ἀσύστατο καὶ ἀνήκει στὴ σφαῖρα τῆς φαντασίας καὶ μόνο. Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου στὴ Σερβία εἶχε αὐστηρὰ ἐκκλησιαστικὸ καὶ θερησκευτικὸ χαρακτῆρα καὶ ἔγινε σὲ ἀνταπόδοση προηγούμενης ἐπισκέψεως τοῦ Ὁρθοδόξου Πατριάρχῃ τῆς Σερβίας κ. Γερμανοῦ». «Κακοήθη καὶ φανταστικὰ», ἐξ ἄλλου, ἐχαρκτηρίσθη τὰ δημοσιευθέντα καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μακ. κ. Σεραφεῖμ.

Τὴν 8ην Νοεμβρίου ἐκλήθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν ὁ πρέσβυς τῆς Ἀλβανίας ἐν Ἀθήναις καὶ τοῦ ἔγινεν ἐκ μέρους τοῦ ὑφυπουργοῦ κ. Καρόλου Παπούλια διάβημα ἀναφορικῶς πρὸς τὰ γραφέντα εἰς τὸ ἐπίσημον ὄργανον τοῦ Κ.Κ. Ἀλβανίας κατὰ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σεραφεῖμ. Εἰς τὸν πρέσβυν ἐτονίσθη, συμφώνως πρὸς δημοσιογραφικὰς πληροφορίες, ὅτι ἡ ἀήθης αὐτὴ ἐπίθεσις ἔρχεται εἰς ἀνοικτὴν ἀντίθεσιν μετὰ τὰς ἐπίσημους δηλώσεις τῆς ἀλβανικῆς κυβερνήσεως διὰ μίαν συνεχῆ βελτιώσιν καὶ σύσφιγξιν τῶν σχέσεων μετὰ τῶν δύο γειτονικῶν λαῶν.

Θέσιν ἔλαβεν καὶ ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος, ἡ ὁποία εἰς ἀνακοινωσίῃ τῆς ἐπισημαίνει ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ διασφαλισθοῦν τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα τῶν ἀδελφῶν μας Ἑλλήνων εἰς Ἀλβανίαν, ἐνῶ καυτηριάζει καὶ μερίδα τοῦ Τύπου, «ἡ ὁποία θέλησε νὰ παραστήσει στοὺς ἀναγνώστες τῆς ὅτι ἡ Ἀλβανία εἶναι ἕνας μικρὸς παράδεισος».

Ἐντονον διαμαρτυρία ἐξέφρασε τηλεγραφικῶς πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν καὶ τοὺς ὑπουργοὺς Ἐξωτερικῶν καὶ Ἐθν. Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ ὁ Ἱερός Σύνδεσμος Κληρικῶν Ἑλλάδος, «διὰ σχόλια ἐφημερίδος τῶν Τιράνων εἰς

βάρος του Μακ. 'Αρχιεπισκόπου». Χαρακτηριστικώς σημειώνουν ότι «εκείνοι που παραβιάζουν προκλητικώτατα τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα... θὰ πρέπει νὰ σιωποῦν, τουλάχιστον, ἀπὸ ἐντροπή καὶ νὰ μὴ τολμοῦν νὰ παρουσιασθοῦν εἰδικῶς ἐνώπιον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ κριταὶ καὶ ἐπικριταὶ τῶν πνευματικῶν παγῶν του». Τὸ τηλεγράφημα ὑπογράφουν ὁ Πρόεδρος π. Νικ. Αὐγερινόπουλος καὶ ὁ Γεν. Γραμματεὺς π. Δημ. Πλατῆς.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ἡ Ὁρθόδοξος Σερβικὴ Ἐκκλησία, τὴν Κυριακὴν 18 Σεπτεμβρίου 1983, ἐσημείωσε κατὰ πανηγυρικὸν τρόπον ἄλλη μίαν σημαντικὴν ἡμερομηνίαν εἰς τὴν ἱστορίαν της, τὸ Ἰωβηλαῖον τῆς 25ετοῦς Πατριαρχικῆς διακονίας τοῦ Προκαθημένου της Πατριάρχου Γερμανοῦ, Ἰωβηλαῖον τῆς μακρῆς καὶ καρποφόρου Πατριαρχικῆς διακονίας, ὡς τοῦ 43ου διαδόχου ἐπὶ τοῦ Θρόνου τοῦ Σέρβου Ἁγίου Σάββα.

Ὁ ἡλικίας 84 ἐτῶν σήμερον Σέρβος Πατριάρχης ἐνεθρονίσθη εἰς τὸν Θρόνον τῶν Σέρβων Ἀρχιεπισκόπων καὶ Πατριαρχῶν τὴν 14ην Σεπτεμβρίου 1958, καὶ ἀπὸ τότε, ὡς Προκαθήμενος ὀρθοτομεῖ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας μέχρι σήμερον μὲ πόλμην, ἀγάπην, ἀταπάρτησιν καὶ σύνεσιν.

Τὴν Κυριακὴν, 18 Σεπτεμβρίου, ἐλειτούργησεν εἰς τὸν κατὰ μῆτρον ἀπὸ πιστοὺς Καθεδρικῶν ναῶν μὲ συλλειτουργοὺς τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἄλλους Ἀρχιερεῖς. Εἰς τὸ τέλος τῆς λειτουργίας τὸν Πατριάρχην προσεφώνησε δι' ἐμπνευσμένης προσφωνήσεως «ἐκ μέρους τῶν ἀδελφῶν Ἀρχιερέων, τῶν ἱερέων, ἱερομονάχων, καὶ ἐξ ὀνόματος τῶν πιστῶν», ὁ Μητροπολίτης τοῦ Μαυροβουνίου Δανιὴλ, μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, εὐχηθεὶς εἰς τὸν Πατριάρχην «ἀγέλαν, μακροήμερυσιν, εὐτυχίαν καὶ πρόοδον εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν διακονίαν, εἰς δόξαν καὶ ἐπ' ἀγαθῶ τῆς Ἁγιωτάτης Σερβικῆς Ἐκκλησίας καὶ συμπάσης τῆς Ὁρθοδοξίας».

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ θεομᾶς εὐχετηρίου καὶ συγχαρητηρίου προσεήσεις ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Πατριάρχην ὅλοι οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, μετὰ τῶν πρώτων δὲ ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ. Τὰ μαζικὰ μέσα ἐνημερώσεως ἀνεφέρθησαν σχετικῶς εἰς τὸ ἐν λόγῳ γεγονός. Πολλοὶ τῶν κρατικῶν λειτουργῶν ἀπέστειλαν συγχαρητηρίου προσεήσεις εἰς τὸν Πατριάρχην. Οὗτος, ἀπαντῶν εἰς τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Μητροπολίτου Δανιὴλ, εἶπε χαρακτηριστικῶς: «Τὴν Ἐκκλησίαν δὲν ὀδηγεῖ οὔτε ὁ Πατριάρχης, οὔτε οἱ Ἱεράρχαι, ἀλλὰ Κύριος ὁ Θεὸς καὶ αὐτὴ στηρίζεται εἰς τοὺς Σέρβους Ἁγίους καὶ εἰς τὸ αἷμα τῶν Σέρβων μαρτύρων».

—Κατὰ τὴν πρόσφατον ἐπίσημον ἐπίσκεψίν του εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν ὁ Πρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Γερμανίας Καθηγητῆς Κάρστενς, ἰδίᾳ πρωτοβουλίᾳ, καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τῶν κρατικῶν ἀρχῶν καθωρισμένου ἐπισήμου προ-

γράμματος τῆς παραμονῆς του εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν, ἐπισκέφθη εἰς τὸ Πατριαρχικὸν μέγαρον τὸν Πατριάρχην Γερμανόν, γενόμενος δεκτὸς μετὰ πολλῆς τιμῆς καὶ ἐγκαρδιότητος, καὶ εἶχε μετ' αὐτοῦ ἐγκάρδιον καὶ θαρυσήμαντον συνομιλίαν. Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τὸν Πρόεδρον Κάρστενς συνόδευον ὁ ἐν Βελιγραδίῳ Γερμανὸς Πρόεδρος καὶ ὁ Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου τοῦ Προέδρου, ἐνῶ τὴν ὥραν ἐκείνην ἡ ἄλλη πολυπληθὴς ἀκολουθία τοῦ Προέδρου ἐπισκέφθη τὸ ἐν τῷ Μεγάλῳ τοῦ Πατριαρχείου στεγαζόμενον Ἐκκλησιαστικὸν Μουσεῖον.

Κατὰ τὴν συνομιλίαν ὁ Γερμανὸς Πρόεδρος συνεχάρη τὸν Πατριάρχην διὰ τὸ Ἰωβηλαῖον τῆς 25ετοῦς Πατριαρχικῆς διακονίας του εὐχηθεὶς καὶ «περαιτέρω εὐδωσιν τοῦ ἔργου τῆς ὑψηλῆς καὶ ὑπευθύνου διακονίας».

Ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς ἐξέφρασε μετὰ τῶν ἄλλων τὰς εὐχαριστίας του πρὸς τὸν Γερμανὸν Πρόεδρον διὰ τὴν παρεχομένην φιλοξενίαν εἰς τὰς ἐκατοντάδας χιλιάδας Σέρβων ἐργατῶν εἰς τὴν Γερμανίαν, πιστῶν τῆς Ὁρθόδοξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας, καὶ διὰ τὰς παρεχομένας διευκολύνσεις εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἐκεῖ Σέρβου ἐπισκόπου Λαυρεντίου.

Ἡ ἐπίσκεψις αὕτη πρὸς τὸν Πατριάρχην Γερμανόν, διὰ τὴν ὁποίαν τὰ κρατικὰ μαζικὰ μέσα ἐνημερώσεως οὐδὲν ἀνέφεραν, ἐνεποίησε θαυμάτιν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ὀρθοδόξους Σέρβους. Εἰς σχετικὴν εὐχαριστήριον ἐπιστολὴν ὁ Γερμανὸς Πρόεδρος ἀναφέρει μετὰ τῶν ἄλλων χαρακτηριστικῶν: «Ἡ συνάντησίς μου μὲ τὸν Πατριάρχην μὲ ἐντυπωσίασε θαυμάσια. Ἡ συνομιλία μας ἀνήκει εἰς τὰ ἀλησμόνητα διώματά μου κατὰ τὴν παραμονὴν εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν».

—Τὴν Κυριακὴν 18ην Σεπτεμβρίου τρέχοντος ἔτους, εἰς τὸ ἐν Πιρὸτ ἑλληνικὸν στρατιωτικὸν νεκροταφεῖον, ἡ ἐν Βελιγραδίῳ Πρεσβεία τῆς Ἑλλάδος ἐτέλεσε τὸ ἐτήσιον μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ἐκεῖ ἀναπαυομένων Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐθυσίασαν τὴν ζωὴν των μαχόμενοι τὸ 1918 μὲ τὰ στρατεύματα τῶν τότε συμμαχικῶν δυνάμεων καὶ τῶν Σέρβων διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ὀμοδόξου καὶ φίλης καὶ συμμάχου Σερβίας ἐναντίον τῶν δυνάμεων τῆς Αὐστρουογγαρίας καὶ Βουλγαρίας.

Τοῦ μνημοσύνου προέστη ὁ ἑλληνομαθὴς Σέρβος Ἐπίσκοπος Νύσσης Εἰρηναῖος, ὡς Ἐπαρχιοῦχος καὶ ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ. Παρέστησαν δὲ καὶ ἐκπρόσωποι τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης τῆς Γιουγκοσλαβίας, τῶν τοπικῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχῶν, τμήμα δὲ στρατοῦ ἀπέδωσε τὰς κανονισμένας τιμὰς. Παρέστησαν καὶ πολλοὶ κάτοικοι τοῦ Πιρὸτ.

—Τὸν Μάρτιον τοῦ 1981, ὡς ἀνεγράφη τότε εἰς τὴν «Ἐκκλησίαν», ἡ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Ἰππεκίου εἰς τὸ Κοσσυφοπέδιον, ἔδρα ἄλλοτε τῶν Σέρβων Πατριαρχῶν, κατεστράφη ὀλοχερῶς δι' ἐμπρησμοῦ ὑπὸ τῶν Ἀλβανοφόνων τῆς περιοχῆς, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ ἔτη τώρα διὰ δια-

φόρων πιέσεων προσπαθούν να εκδιώξουν εκ της περιοχής αυτής τους ορθοδόξους Σέρβους.

Την 16ην Οκτωβρίου τρέχοντος έτους έγινοντο υπό του Πατριάρχου Γερμανού κατά πανηγυρικών τρόπων τα εγκαίνια του εκ νέου ανεγερθέντος κτιρίου - μοναχίου και της βιβλιοθήκης, δαπάναις της Σερβικής Έκκλησίας και των Κυβερνήσεων της Δημοκρατίας της Σερβίας και της Αυτόνομου περιοχής του Κοσσυφοπεδίου παρουσία εκπροσώπων των εν λόγω Κυβερνήσεων και πολλών χιλιάδων πιστών εξ όλων των περιοχών της χώρας. Κατά τα εγκαίνια ωμίλησε ο Πατριάρχης Γερμανός ο οποίος εις τον εμπνευσμένον λόγον του, τονίζων την σημασίαν της Μονής δια τὸ σερβικὸν ἔθνος, εἶπε μεταξύ τῶν ἄλλων: «Τὸ Πατριαρχεῖον τοῦ Ἰππεκίου, ὁ πνευματικὸς οὗτος φάρος μας, καὶ περαιτέρω παραμένει, κατὰ τοὺς λόγους τῶν ιστορικών, ἐν τῶν πλέον σημαντικῶν μνημείων τοῦ σερβικοῦ παρελθόντος, ἡ ἔδρα τῶν Σέρβων Ἀρχιεπισκόπων καὶ Πατριαρχῶν». Ὁ δὲ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως τῆς Δημοκρατίας τῆς Σερβίας Μπουλάτοβιτς εἶπε μεταξύ τῶν ἄλλων ὅτι «ὁ μέγας ἀριθμὸς παρόντων πολιτῶν καὶ εκπροσώπων τῶν κοινωνικο - πολιτικῶν κοινοτήτων καὶ ὀργανώσεων μαρτυρεῖ περὶ τοῦ κοινού ἐνδιαφέροντος διὰ τὸ Πατριαρχεῖον τοῦ Ἰππεκίου, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Σερβικὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὸ κοινωνικὸν σύνολον ἀποτελεῖ ἐξαιρετικὸν πολιτιστικὸν θησαυρόν, λόγῳ τοῦ ὁποῖου ἀνεκηρύχθη ὡς μνημεῖον πολιτισμοῦ ἐξαιρετικῆς σημασίας».

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

Ἱερὰ Μητρόπολις Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Ν. Δ)τος 1398)73 καὶ τοῦ Νόμου 673)77, ὡς καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2)1969 Κανονισμοῦ «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ Κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβουν τὴν κενὴν ὀργανικὴν Διακοινωνικὴν θέσιν τοῦ Ἱ. Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἰνεπόλεως Ν. Ἰωνίας, τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Μητροπόλεως, ὅπως ὑποβάλουν ἡμῖν, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης διὰ τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν κατὰ νόμον ἀπαιτουμένων πιστοποιητικῶν.

Ἐν Ν. Ἰωνίᾳ τῇ 7ῃ Νοεμβρίου 1983

† Ὁ Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν

κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίων Κων)νου καὶ Ἑλένης Καμαρίτζης Λαυρίου Ἀττικῆς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ πρὸς τοῦτο κανονικὰ καὶ τυπικὰ προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου προβλεπόμενα δικαιολογητικά.

Σπάτα, τῇ 18ῃ Νοεμβρίου 1983,

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 38, παρ. 2 τοῦ Νόμου 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2)1969 Κανονισμοῦ «περὶ Ἱερών Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου τῆς ἑνορίας Σαΐτουρῶν Ρεθύμνης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω θέσεως.

Ἐν Ρεθύμνῃ τῇ 1ῃ Νοεμβρίου 1983

† Ὁ Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου ΤΙΤΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου

Συμφώνως πρὸς τὴν κειμένην Ἐκκλησιαστικὴν Νομοθεσίαν προκηρῶσωμεν τὰς διακοινωνικὰς θέσεις τῶν Ἱερών Ναῶν Ἁγίου Νεκταρίου καὶ Ἁγίου Παντελεήμονος Χανίων, προσκαλοῦμεν δὲ τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα καὶ ἐπιθυμοῦντας νὰ καταλάβουν αὐτὰς νὰ ἐνεργήσωσι κατὰ Νόμον.

Χανιά 7 Νοεμβρίου 1983

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἀνακοινούται ὅτι ὁ Πρεσβύτερος Κωνσταντῖνος Γαλανόπουλος, τέως Ἱερατικῶς Προϊστάμενος τῆς Ὁρθοδόξης Κοινοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας Προπόδων Ταταούλων τῆς Ἀγιοπάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθηρέθη ὑπὸ τῆς Ἱεράς καὶ Ἱεράς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ ἀπειθαρχία καὶ καταφρονήσει τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ Ἀρχῆς καὶ ἐπανάθη εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν.

(Ἐκ τῆς Ἀρχιγραμματείας τοῦ Οἴκου. Πατριαρχείου)

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ό Σισανίου και Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

† Ό Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητής του Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

- A) Έσωτερικού : Δραχμαί 300 έτησίως.
 B) Έξωτερικού : Δολλάρια 20 έτησίως.
 Τιμή έκαστου τεύχους μετά του «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
 δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητού Παν/μίου
 Άθηνών, «Μία πίστις», «μία αγάπη», «μία ψυχή»
 και «μία καρδία».

Ίωάν. Μ. Χατζηφώτη, Χρονικόν επίσημου επι-
 σκέψεως του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνών
 και πάσης Ελλάδος κ. Σεραφείμ εις την Έκκλησίαν
 της Σερβίας (29 Οκτωβρίου — 2 Νοεμβρίου 1983).

Παρατηρήσεων στήλη.

Έκκλησιαστικά Χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
 ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Άθήναι, Ίασίου 1 — Τηλέφ. 721.0734.

Προϊστάμενος Τυπογραφείου : Ίωάννης Μιχαήλ.
 Άναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.